

DECEMBRE 2019

Laboratori de conflictes.

Informe de conclusions
(Fase setembre 2018 - juny 2019)

êçp escola de
cultura de pau

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

ceeb
Esport i educació de Barcelona
Fundació

Amb el suport:

 **Ajuntament
de Barcelona**

“Aquest informe ha estat elaborat per Marina Caireta i Alejandro Montes amb la col·laboració de l’equip d’entrenadors i entrenadores del programa “Convivim Esportivament” (curs 2018-2019) i l’equip tècnic de la Fundació Esport i Educació de Barcelona.

Aquesta publicació està subjecta a una llicència de Creative Commons. Es permet la reproducció total o parcial, la distribució i la comunicació pública de l’obra, sempre que no sigui amb finalitats comercials, i sempre que es reconegui l’autoria de l’obra original. No es permet la creació d’obres derivades.

Per citar aquest informe: Escola de Cultura de Pau i Fundació per l’Esport i l’Educació de Barcelona. *Laboratori de conflictes. Informe de conclusions de la primera fase (setembre 2018 - juny 2019)*. Barcelona: ECP, 2019”.

Amb la intenció de comunicar des d’un llenguatge inclusiu, escrivim majoritàriament des del genèric femení (educadores) referint-nos a aquelles persones educadores que dirigeixen les activitats esportives.

Índex

04	Introducció
05	Capítol 1. Marc teòric
05	1.1. Clarifiquem alguns conceptes
06	1.2. Un model tridimensional
07	1.3. El paper clau de l'educador. L'adult com a model de referència
08	1.4. Model d'intervenció: el triangle Provenció-Marc Normatiu-Didàctica-
08	PrOvenció
08	Marc Normatiu
11	Didàctica
13	Capítol 2. Metodologia
14	Capítol 3. Anàlisi de resultats
14	3.1. Anàlisi descriptiu
14	Definint els conflictes: Qui, Què, Com i On.
17	Les causes directes i indirectes del conflicte: el Per què.
18	Intervenció davant del conflicte i l'auto-avaluació de la pràctica
22	3.2. Anàlisi bivariada: el conflicte des d'una òptica relacional
22	Definint i redefinit el conflicte
23	Causes i desencadenants del conflicte: la comprensió com a eina de prevenció
27	Eines per a resoldre el conflicte: intervencions i autoavaluació
33	Capítol 4. Conclusions, lliçons apreses i propostes.
33	4.1. Sobre com són els conflictes en les activitats esportives extraescolars en entorns d'alta vulnerabilitat social.
33	Característiques dels conflictes
33	Afrontament de la violència
33	Gravetat dels conflictes
34	Causes
35	4.2. Sobre com les educadores aborden els conflictes
36	4.3. Sobre la metodologia emprada
36	4.4. Nous reptes i propostes
36	A nivell de continguts a treballar i dels indicadors
37	A nivell metodològic
38	Referències
38	Bibliografia consultada
39	ANNEX 1. Qüestionari de la prova pilot
40	ANNEX 2. Qüestionari

Introducció

Aquest informe descriu les aportacions del Laboratori de Conflictes (LC) fins ara recollides. El LC s'impulsa en el marc del projecte "Barcelona Conviu. Pràctiques de cultura de pau des de la capacitat de professionals d'atenció a la comunitat". Aquest es dirigeix a indagar sobre com aprofundir en la cultura de pau i la transformació de conflictes en entorns urbans sense violència armada com Barcelona. Això ho fem a partir d'experiències de capacitat d'equips de professionals de l'educació, la mediació i desenvolupament comunitari, els serveis socials, etc. A través d'aquestes experiències intentem treballar des de la recerca-acció en sinèrgia amb les professionals i les seves institucions per extreure nous aprenentatges aplicables en altres contextos.

El projecte Barcelona Conviu, impulsat amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona, parteix del convenciment de que l'educació per la pau a Catalunya té eines i estratègies efectives per avançar en la cultura de pau, fruit de la seva llarga trajectòria, i cal posar-les a disposició de les persones que en poden ser multiplicadores en els barris. Alhora, això ha de permetre fer créixer i generar noves eines i estratègies. El col·lectiu de mestres i educadores¹ és clau en això.

Alhora, considerem que l'esport és un dels recursos estratègics per l'educació per la pau. Per això Barcelona Conviu activa la col·laboració i sinèrgia entre l'Escola de Cultura de Pau (ECP) i la Fundació per l'Esport i l'Educació de Barcelona (FEEB), amb l'objectiu d'investigar sobre l'ús de l'esport extraescolar sistematitzat com una eina útil en la prevenció de violències urbanes, la creació de capacitats per a la transformació de conflictes i el foment de la cultura de pau.

L'ECP² és un centre universitari d'investigació per la pau que promou la recerca, l'acció i la capacitat per la pau i la transformació de conflictes. La FEEB³ és una entitat creada en el marc del Consell d'Esport Escolar de Barcelona per promoure la cohesió social a través de la pràctica esportiva en activitats extraescolars.

Aquesta col·laboració neix el 2015, amb la intenció de capacitar les educadores d'activitats extraescolars esportives de la FEEB en eines

d'educació per la pau adreçades a facilitar l'abordatge educatiu del conflicte. El conflicte, molt present en les activitats extraescolars esportives amb infants i joves d'entorns socialment vulnerables, és un dels principals reptes que plantegen aquestes activitats, tan pel seu èxit educatiu, com lúdic i esportiu.

Així, el 2015 s'inicia un procés de formació de l'equip tècnic de la FEEB per facilitar la integració de la mirada i estratègies de l'educació per la pau en totes les seves activitats. Posteriorment, entre l'any 2015 i el 2018, es realitzen diverses activitats de capacitat dels seus equips educatius.

La FEEB, en diverses de les seves activitats utilitza el Programa de Responsabilitat Personal i Social (PRPS) (Hellisón, Chicago, 1975), una metodologia educativa específica ideada per aconseguir el desenvolupament positiu de les participants a través de l'esport. En el procés de sinèrgia entre l'ECP i la FEEB s'han integrat els continguts i estratègies de l'educació per la pau amb el PRPS⁴.

Finalitzada aquesta primera etapa de capacitat dels equips educatius i d'integració dels continguts de l'educació per la pau i el conflicte en els plantejaments de la FEEB apareix el neguit, per part d'educadores d'aprofundir en eines més específiques d'educació en el conflicte per les seves activitats. Així neix el Laboratori de Conflictes, com a proposta d'aprofundir en aquestes eines a través de la recerca-acció en col·laboració amb les professionals i organitzada com un procés d'aprenentatge col·lectiu.

Estructurem aquest document situant, en primer lloc, el marc teòric en que contextualitzem el laboratori, aquest es va aprofundint i enriquint al llarg del procés, pel que notarem que al llarg d'aquest informe sovint fem referència al primer article generat en aquest procés de recerca "Educar per a la transformació de conflictes des de l'esport escolar. L'experiència de la FEEB." (Barrientos & Caireta, 2017)

Segueix amb una descripció de la metodologia utilitzada i una reflexió sobre els resultats obtinguts en aquesta primera fase. Acabem amb un debat sobre conclusions.

1. Quan parlem d'"educadores" ho fem en femení perquè ens referim a les "persones professionals educadores/entrenadores de la FEEB".

2. <https://escolapau.uab.cat/>

3. <https://feeb.cat/>

4. Veure BARRIENTOS, Andrés; CAIRETA, Marina (2017) *Educar per a la transformació de conflictes des de l'esport escolar. L'experiència de la FEEB.* ECP-UAB. (<https://escolapau.uab.cat/municipisipau/municipis/ConflictoLatenteC.pdf>)

Capítol 1. Marc teòric

Al llarg d'aquest procés de col·laboració entre la FEEB i l'ECP, anem construint un marc teòric per avançar en un model de treball que, aprofitant el conflicte com a mecanisme, combini un ensenyament esportiu de qualitat amb educació en valors. Constatem que els conflictes esdevenen oportunitats reals generadores de convivència pacífica, si se saben manejar adequadament.

1.1. Clarifiquem alguns conceptes

Observem reiteradament que el punt de partida de la majoria d'educadores respecte el conflicte és de percebre'l com a problema: de situació que atura la classe, que se senten desbordades i/o que hi ha una explosió d'emocions que els cal contenir (sovint sense saber com, incloses les seves pròpies). És a dir, la percepció habitual sobre el conflicte en les persones educadores –si no s'hi han format prèviament- és negativa. Així, un primer aspecte que volem clarificar en aquest marc teòric és com entenem els conceptes clau de conflicte, crisi i transformació de conflictes.

Conflicte

En educació per la pau entenem el **conflicte** com “aquelles situacions de disputa o divergència en les que hi ha contraposició d'interessos (tangibles), necessitats i/o valors en pugna” (Cascón, 2001). A la pràctica en les activitats educatives esportives el definim com “Quan un, dos o més infants o joves volen o no volen la mateixa cosa al mateix temps” .

Crisis

Paral·lelament al conflicte veiem necessari clarificar com entenem la **crisis**, donat que sovint es confonen els dos termes. La crisi sovint s'associa a situacions d'explosió emocional, d'aturada de l'activitat, de desbordament personal o fins i tot de violència (com anomenàvem anteriorment parlant de conflicte).

Per nosaltres la crisi és aquell moment del conflicte en que hi ha un canvi molt marcat (provablement de comportament) i es fa evident a les persones afectades que cal fer alguna cosa per reorientar-lo. Això implica haver de decidir tot i la incertesa. Alhora, fa de la crisi una oportunitat de transformació, ja que les persones estan obertes al canvi, el que li atorga una dimensió molt interessant per generar canvis i aprenentatges en les persones i els grups.

Transformació de conflictes

Aquesta és una mirada al conflicte que més enllà de resoldre el problema que l'ha generat per tornar a la calma (resolució de conflictes), busca solucions al problema (sovint recurrent) i indaga en la millora de les relacions per incidir en la xarxa de patrons relacionals que conformen el grup. És a dir, aprofita el conflicte com a eina per la millora de la convivència i la cohesió del grup com a comunitat.

“Des de la mirada de transformació de conflictes es pretén modificar el problema i alhora influir en les relacions subjacents entre les persones o comunitats afectades. En aquesta xarxa de

Il·lustració 1: Escalada del conflicte i crisi

Font: Pròpia adaptada de varies fonts.

II-lustració 2. La concepció oriental de la crisi l'entén com a perill + oportunitat

relacions és on, sovint, es troben les causes profundes del conflicte, l'estructura real i difícilment visible que el configura. Com hem dit anteriorment, la transformació aposta per entendre el conflicte com una oportunitat d'evolució personal i col·lectiva, per tant es focalitza en atendre al procés i entén que la dimensió temporal no es limita al curt termini.” (Maristany, B & Caireta, M, 2017)

1.2. Un model tridimensional

L'experiència de la FEEB constata que, si en qualsevol activitat educativa el conflicte i la seva gestió és un repte per al seu èxit, en grups d'infants i joves amb situacions d'alta complexitat derivades

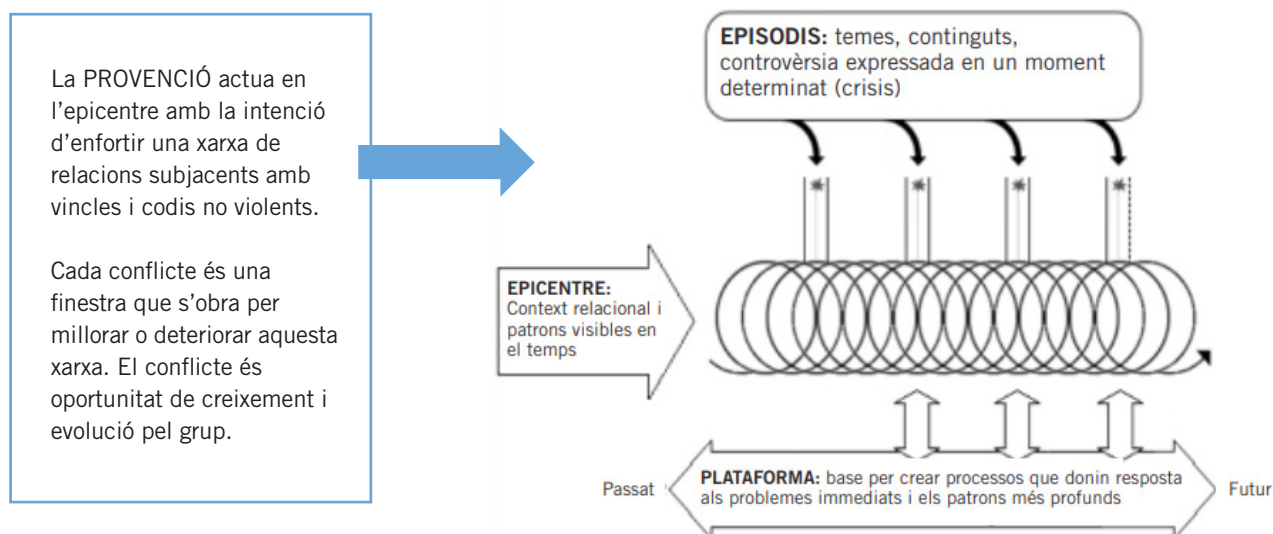
de la pobresa i la vulnerabilitat social encara és més evident. Com expressa Andrés Barrientos (2017):

“El context de vulnerabilitat en què es desenvolupa l'experiència condiona l'existència d'altres variables pro-socials necessàries per crear comunitat educativa. Sense gaires referències positives, els nens/es i adolescents solen presentar reaccions desproporcionades mentre juguen, demostrant un baix nivell de tolerància a la frustració i buscant a través de l'èxit esportiu reconstruir l'autoestima perduda. En no aconseguir guanyar sempre, mostren sovint comportaments antisocials i de manca d'auto-control. En general els costa acceptar que fracassar és la norma i no l'excepció, interrompent el procés d'aprendre a través de l'error i la repetició.

La repetició de conflictes paralitzants ens ha fet reflexionar sobre com l'esport, tot i amb la seva millor intenció, dóna visibilitat al dany psicològic que els estats de manca generen.(...) L'esport no és sempre culpable dels conflictes que hi exploten, sinó més aviat l'escenari on millor es poden observar les dificultats que hi ha en els contextos vulnerables per relacionar-se pacíficament.” (p. 2)

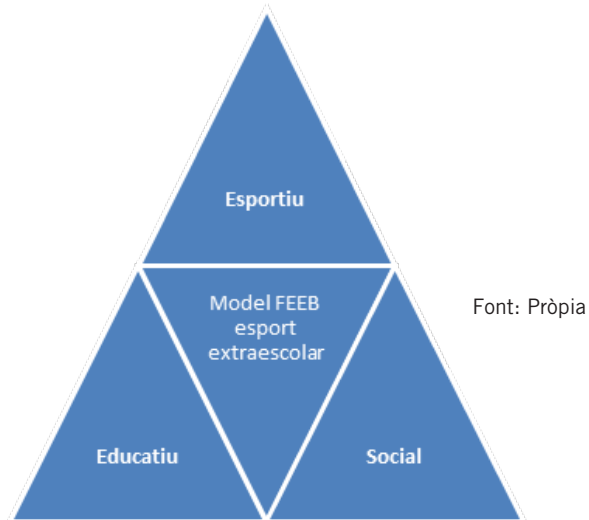
Per donar resposta a aquesta realitat entenem que l'esport ha de ser tridimensional i predominantment cooperatiu. Per tridimensional entenem **esportiu, educatiu i social**.

II-lustració 3. La plataforma de la transformació

Font: Adoptat de J.P Lederach (2010).

II-lustració 4: Model tridimensional EES

L'esport és el mitjà per aconseguir els objectius educatius de desenvolupament positiu i habilitats socials. Alhora, també és un mitjà per avançar en la cohesió social dels grups, i per extensió del centre educatiu que els acull, esdevenint una eina rellevant de construcció de comunitat⁵.

Per fer l'esport educatiu i social constatem que l'enfoc cooperatiu resulta sorprenentment eficaç, tan a l'inici de la vida de grup, per cohesionar-lo, com al llarg del curs per contenir les tensions que van sorgint. Com indiquem en l'article "Educar per a la transformació de conflictes des de l'esport escolar. L'experiència de la FEEB" (Barrientos & Caireta, 2017)

"En contextos vulnerables com els que estem, la competició constant exacerba les diferències separant guanyadors de perdedors, consolidant models violents de relació i convertint freqüentment la classe en un camp de batalla on dirimir les tensions acumulades durant el dia. Quan la proposta és només competitiva, el natural desig de guanyar dificulta l'aparició d'altres conductes pro-socials d'acord amb l'objectiu d'educar en valors per a la convivència.

No és que no es competeixi mai ni que la competició no tingui valor formatiu per a la FEEB, sinó més aviat que, complementant-la amb l'enfocament cooperatiu, hem comprovat que es redueix l'estrès i fins i tot es competeix millor, ja que cooperar ajuda a canviar estructures i a promoure actituds *noviolentes*. Tot això eleva el benestar i el rendiment d'un grup perquè cooperar beneficia a tothom i fa

sortir el millor de cadascú, reduint els conflictes i ajudant a resoldre'ls en els seus inicis abans que arribin a nivell de crisi. Cooperar genera inclusió, i quan una persona se sent tinguda en compte respon." (p. 4)

1.3. El paper clau de l'educador. L'adult com a model de referència

Les educadores són el recurs clau perquè les activitats assoleixin el seu objectiu, tan com a referència adulta, com com a planificadores i dinamitzadores de les sessions. Per tant la preparació d'aquestes persones, a més de la formació tècnica esportiva, requereix incloure formació personal per adquirir les habilitats actitudinals i d'abordatge del conflicte, i formació en didàctica per disposar dels múltiples recursos didàctics que requereix una tasca tan complexa com educar en entorns socialment vulnerables des de l'esport.

Com a adult de referència, l'educadora ha de tenir consciència de que la seva actitud i comportament condiciona, tan la relació amb cada infant, com l'oportunitat de que els infants disposin d'un model real a imitar d'aplicació de tots aquells valors i comportaments en que la FEEB té objectiu d'educar. Esdevenir un model de referència pels nens i nenes està íntimament vinculat a actuar sempre amb coherència. Alhora, si l'adult ho aconsegueix es guanya l'autoritat en aquell grup.

Com planteja Andrés Barrientos (2017) ser un model de referència implica ser un model de respecte:

"En una situació general de desorientació entre el nostre col·lectiu i de manca de referències positives, trobem absolutament fonamental que l'adult sigui un model a partir del qual poder generar un vincle respectuós i exigent amb cadascun dels seus alumnes. Des d'aquest vincle es potencia la creació conjunta d'un ambient pacífic que genera co-responsabilitat. Ja no és només qüestió de l'entrenadora.

A més, s'espera de l'adult que exerceixi aquest respecte amb coherència, és a dir, que tingui bones maneres, un ús exquisit del llenguatge, que sàpiga donar veu, fer preguntes, escoltar, a més de ser

5. Entenem comunitat com el conjunt de persones amb consciència de que ens cal tenir cura amb responsabilitat unes de les altres i d'allò que compartim, allò col·lectiu i comú que ens constitueix com a grup.

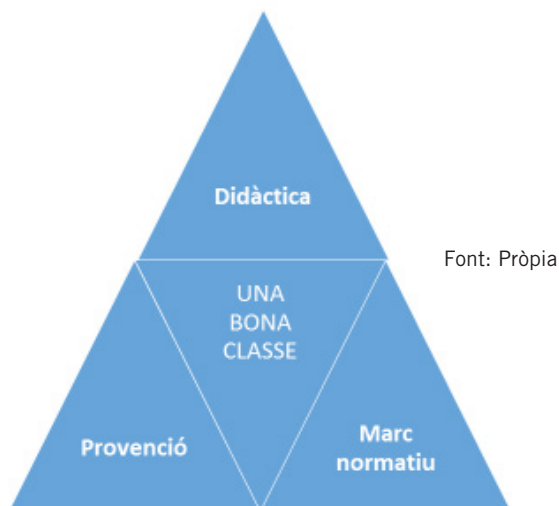
puntual, estar ben presentat i planificar els entrenaments. Aquesta persona ha de creure profundament en el valor de la *noviolència* i implementar-la amb el seu exemple, demostrant una confiança il·limitada en el diàleg i una paciència infinita.

És molt important entendre que un enfocament *noviolent* inclou la fermesa en equilibri amb la benevolència. Això permetrà evitar castigar per sistema o derivar en una impunitat constant i sense conseqüències” (p.5)

1.4. Model d'intervenció: el triangle Provençió -Marc Normatiu-Didàctica-

Entenem una bona classe com aquella que és divertida, educativa i amb pocs conflictes, amb una bona gestió dels conflictes que sorgeixin transformant-los en oportunitat de millora del grup i alhora d'aprenentatge, tan per als infants afectats com per tot el grup. Constatem que per garantir una bona classe és clau un bon triangle PMD.

II-lustració 5: Triangle PMD

És a dir, es generen bones classes quan es combinen de forma equilibrada, processual i encertada, una bona didàctica, un treball profund de prOvençió, i un marc normatiu consistent, democràtic i coherent.

PrOvençió

Paral·lel a una bona organització de les activitats, cal posar especial èmfasi en que les sessions constitueixin una pràctica d'entrenament continuat a conuiu de forma pacífica i resoldre conflictes.

La PrOvençió⁶ “busca capacitar les persones en eines, habilitats i actituds per abordar els conflictes de forma *noviolenta* i eficaç per a totes les parts, tant a nivell individual com grupal i comunitari. Per aconseguir aquest objectiu es proposa utilitzar la creació i vivència del grup-comunitat com a eina didàctica.” (Barrientos & Caireta, 2017, p. 12). És a dir, per aprendre a conuiu cal practicar-ho i per tant la vivència en l'espai educatiu esportiu ha de ser comunitària i conscient.

Entenem comunitat com el conjunt de persones amb consciència de que cal tenir cura i responsabilitat unes de les altres, així com d'allò que compartim, allò col·lectiu i comú que ens constitueix com a grup amb identitat pròpia. Si aconseguim que el grup esdevingui comunitat, d'una banda cada infant aprèn i practica les habilitats socials necessàries per fer-ho, de l'altra el clima de grup esdevé pacífic i de cura mútua, aportant un espai de seguretat i cura especialment necessari per els nens i nenes amb que treballa la FEED. Finalment, dotem l'infant d'una comunitat i una identitat de grup positiva i pacífica que li pot esdevenir un espai alliberador, sanador i model de referència.

En aquest sentit la PrOvençió aporta una metodologia específica de construcció de grup-comunitat. Aquesta consisteix en set grans organitzats de forma consecutiva: presentació, coneixement, estima, confiança, comunicació, presa de decisions i cooperació. A l'inici del grup es bo treballar-los de forma consecutiva, a mesura que avança el curs es van combinant com una espiral sense fi influenciant-se uns als altres constantment.

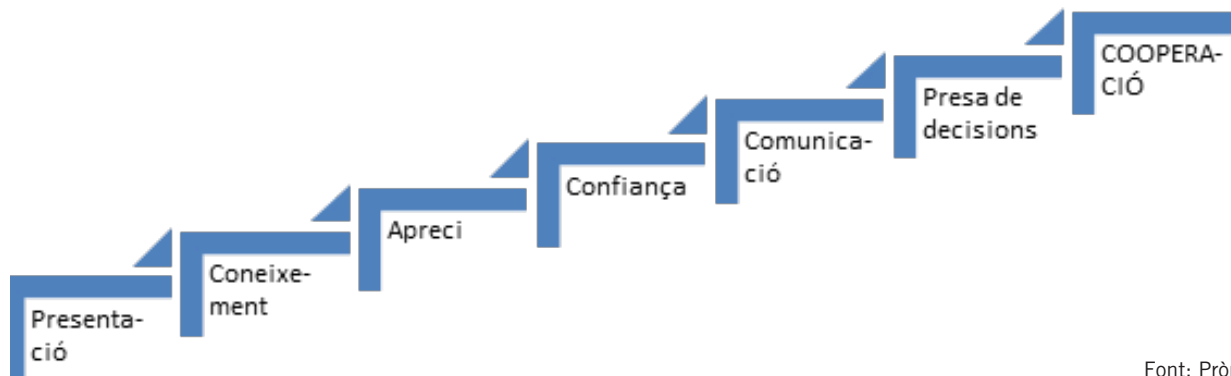
Marc Normatiu

Paral·lelament a la PrOvençió, que aporta un context de cura i reconeixement mutu, cal crear un context que aportí seguretat, claredat i contenció als infants: seguretat de que se

6. Aquest concepte parteix de John Burton, analista de conflictes socials, a inicis dels anys noranta és adaptat a l'àmbit educatiu pel Seminari d'Educació per a la Pau de l'Associació Pro Drets Humans i integrat en el discurs d'educació per la pau. Actualment el considerem un concepte clau en el plantejament d'educació per la pau a Catalunya.

II-lustració 6: L'escala de PrOvenció

sentiran respectats i no rebran danys; claredat respecte el que s'espera d'ells i el que ells poden esperar del grup; i contenció perquè disposen d'uns límits clars i concrets. Això és el que aporta el marc normatiu.

Per poder conviure pacíficament ens cal, d'una banda compartir un codi comú respecte com ens hem de comportar per poder estar junts pacíficament, unes normes. De l'altra cal que cada persona tingui suficient disciplina per respectar les normes establertes (entenem disciplina com la capacitat d'actuar de forma ordenada i perseverant per aconseguir un objectiu: la convivència pacífica).

De fet el marc normatiu (o model de disciplina⁷) és un tema central en la gestió de grups educatius, donat que és la principal font d'estratègies de gestió de conflictes a que recorren les educadores en els moments de crisi. Tanmateix, des de la perspectiva del projecte Barcelona Conviu, a més de permetre'ns conviure, el marc normatiu ha de ser, sobretot, educatiu. És a dir, aquest ha d'ajudar els infants i joves a adquirir les competències i els valors que el projecte educatiu de la FEEB (a través del PRPS) es proposa: respecte, participació, autonomia, ajuda, lideratge i transferència.

Per aconseguir els dos objectius del marc normatiu (convivencial i educatiu) cal que aquest es fonamenti en un model democràtic seguint els següents criteris:

- Construït a partir del vincle respectuós entre educadora i grup.
- Llibertat d'acció dins de límits clars i codis de conducta acceptats pel grup.

- Espais de diàleg previstos i freqüents (assemblees) per revisar conflictes i malentesos.
- Comunicació no violenta.
- Conseqüències previsibles i proporcionals davant les infraccions. Presa de consciència de les conseqüències de la infracció en les persones i el grup.
- Acceptació de les decisions consensuades i compromís amb els acords per part de tothom.

Per això és rellevant que l'actitud de l'adult que dinamitza es mogui entre la fermesa i la benevolència de forma equilibrada, tal i com planteja Vidal Schmill (2008). La fermesa entesa com la constància, fortalesa i enteresa necessària per preservar uns límits clars. La benevolència entesa com la comprensió i la tolerància necessàries per garantir el sentiment de seguretat de l'infant davant els seus errors.

Amb aquest criteris clars, els passos per definir un marc normatiu són:

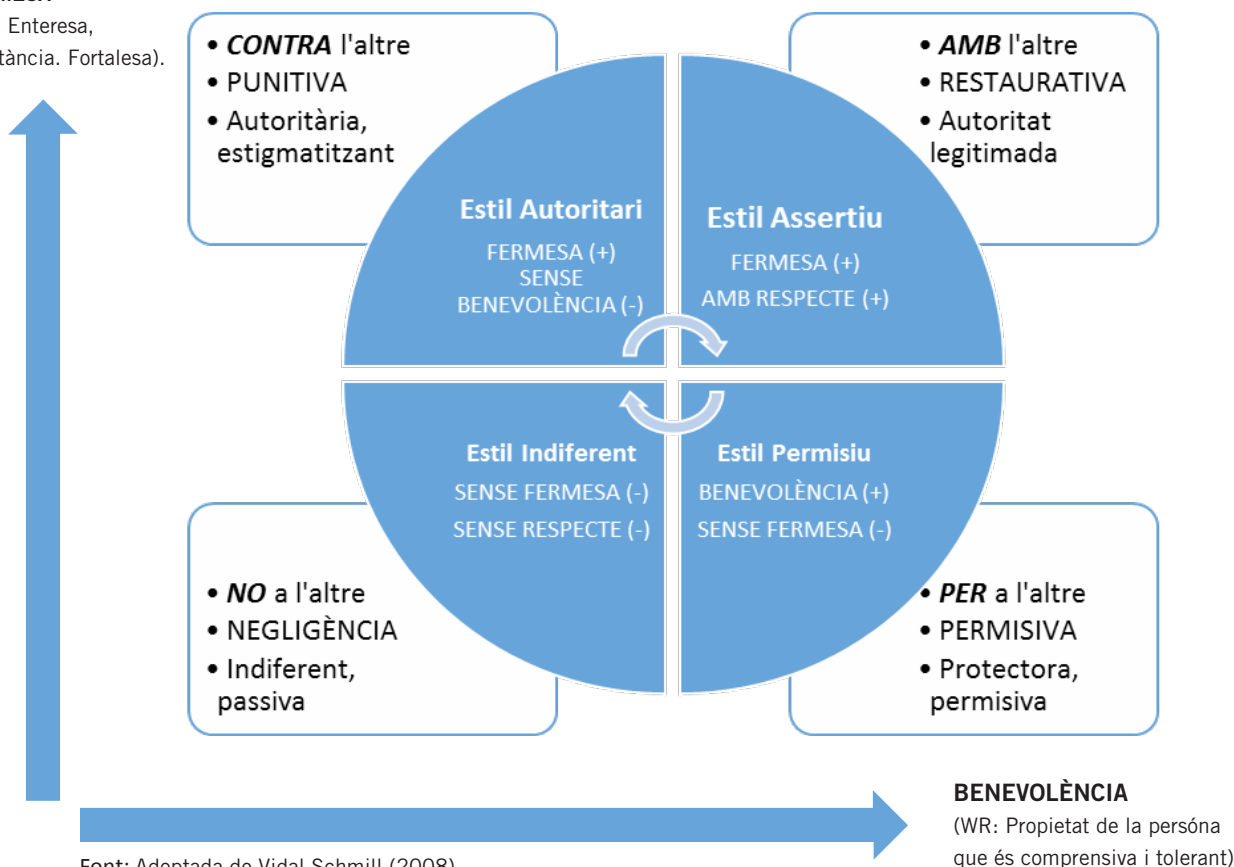
1. Consensuar les normes amb el grup.
2. Clarificar i pactar els avisos i les conseqüències quan algú se salta les normes.
3. Conèixer i practicar les eines de gestió de crisi: racó de la calma, eines per al diàleg i la mediació i preguntes restauratives.
4. Aplicar avisos segons el nivell de gravetat durant les activitats
5. Aplicar conseqüències amb coherència.

7. Som conscients de la controvèrsia que genera el concepte de disciplina en el context educatiu català. En aquest document l'utilitzem seguint els plantejaments de disciplina intel·ligent de Vidal Schmill. (Schmill, 2008)

II-lustració 7

FERMESA

(WR: Enteresa, constància. Fortalesa).

Cal insistir en no caure en models d'autoritat autoritaris, tampoc massa permissius o indiferents. Cal que les educadores aconseguixin l'assertivitat necessària per sostenir un bon marc normatiu. Tal i com expressàvem el 2017 (Barrientos & Caireta, 2017):

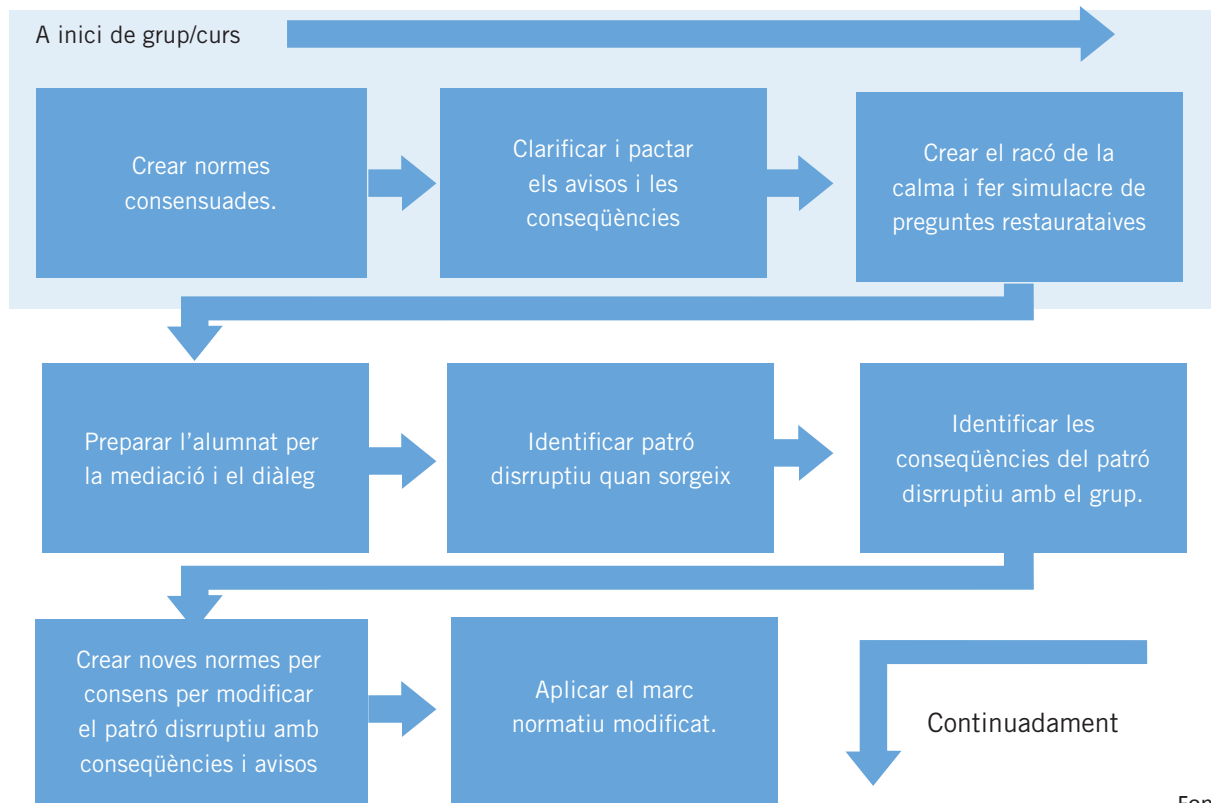
“Ser un castigador/a no té mèrit, no ofereix una alternativa de canvi sinó que perpetua un model de violència heretat i poc efectiu. Però la impunitat que permet un adult que no marca límits tampoc serveix. L'important és crear amb l'alumnat un marc normatiu que justifiqui l'ús de la disciplina amb

els que se situen fora, i ho faci des d'una autoritat i una actitud democràtica. Un marc que també inclogui el professorat de manera que sigui a través de l'exemple com es legítimi per exigir compliment. Un cop creat aquest marc normatiu i consensuat els límits, són les preguntes fetes amb afecte i habilitat les que provoquen reflexió, presa de consciència, integració de nous aprenentatges i transformació d'actituds i comportaments. Per experiència pròpia moltes persones adultes sabem que si els sermons i els càstigs funcionessin el món seria un lloc molt millor.” (p. 6)

Quadre 1: Criteris de classificació dels conflictes per nivell de gravetat

<p>1.Lleu: Sense dany físic ni moral però interromp lleument la classe</p>	<p>2.Intermedi: Dany físic o moral lleu involuntari amb reconeixement immediat i interrupció breu de la classe. O conflicte lleu que es repeteix moltes vegades.</p>	<p>3.Greu: Dany físic o moral sense reconeixement immediat, que paralitza la classe, voluntari. O conflicte Intermedi que es repeteix moltes vegades.</p>	<p>4.Molt greu: Assetjament escolar, armes, drogues, abús sexual. Correspon a les autoritats pertinents.</p>
---	---	--	---

II-lustració 6: Procés d'us i revisió del marc normatiu i eines per al conflicte

Font: Pròpia

Didàctica

Com indicàvem el 2017 “Per potenciar el desenvolupament positiu, el desenvolupament de la responsabilitat i reduir els conflictes és fonamental una bona didàctica. Infants o joves avorrits, desinteressats i a més, sobreexcitats competitivament, són una font de conflictes permanents que ni el PRPS, ni l’escala de *provenció* poden solucionar ni evitar.” (Barrientos & Caireta, 2017, p. 14)

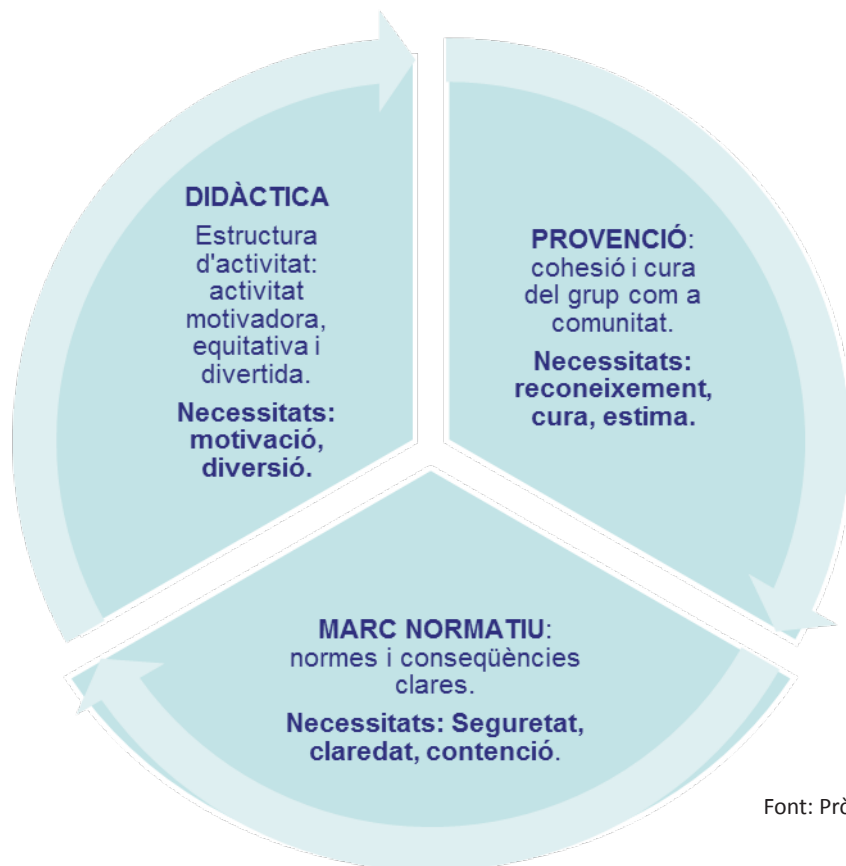
La manera com organitzem la classe és clau per a l’èxit: quin objectiu de sessió ens marquem, amb quina seqüència d’activitats, amb quin objectiu cada una d’elles i amb quin ritme entre elles, com organitzem l’espai, el temps, el grup, etc. un cúmul de petites decisions que fan que el conjunt funcioni. En aquest sentit el model d’intervenció de la FEEB a través del PRPS aporta moltes orientacions als equips educatius.⁸

“Quan existeix un enfocament cooperatiu, activitats significatives, divertides i ben organitzades que impliquen tots els infants per igual, la conflictivitat baixa significativament i l’educadora pot treballar amb més comoditat, ja que amb pau, diversió i acció tot s’aprèn millor i els objectius educatius es realitzen progressivament.” (Barrientos & Caireta, 2017, p. 16)

Aconseguir el bon funcionament del grup requereix la interacció continuada entre els tres elements: didàctica, prOvenció i marc normatiu. La didàctica ha de preveure activitats que incorporin objectius de prOvenció en cada sessió i espais d’assemblea a l’inici i final de cada sessió on regular els possibles conflictes, aplicar el marc normatiu consensuat i prendre consciència dels aprenentatges que la sessió i els seus conflictes aportin al grup.

8. Per més informació veure article Barrientos, A., & Caireta, M. (2017). *Educar per a la transformació de conflictes des de l’esport escolar. L’experiència de la FEEB*. Barcelona: ECP. <https://escolapau.uab.cat/municipisipau/municipis/ConflictoLatenteC.pdf>

II-lustració 7: Triangle PMD (b)

Capítol 2. Metodologia

Com expliquem en la introducció, davant un col·lectiu d'educadores prèviament capacitat en educació per la pau, que demanda més concreció en eines per gestionar conflictes en les seves activitats, decidim impulsar un laboratori amb l'objectiu de generar nous coneixements i recursos de forma col·laborativa.

En un primer moment creem un petit grup de treball format per tres tècnics coordinadors de programes de la FEEB, un investigador i educador de l'International Sociological Sport Observatory (ISSO)⁹ i una investigadora i formadora de l'ECP. Aquest debat sobre la metodologia i continguts del laboratori, defineix un plantejament metodològic inicial i els continguts de l'educació en el conflicte sobre els que cal aprofundir. Es decideix treballar a partir d'un model de recerca-acció que d'una banda reculli les experiències de les educadores en l'abordatge de conflictes en les seves sessions, i de l'altra serveixi a aquestes com a procés de formació.

Partim de dues hipòtesis: la primera és genèrica i planteja que **“Els grups on els conflictes es plantegen com a experiència educativa avancen més ràpid en cohesió de grup i habilitats socio-emocionals per la convivència”**. La segona busca treballar sobre l'aplicació d'instruments concrets que permetin respondre a la primera. Aquesta proposa que **“Quan hi ha una bona didàctica, una bona Provençió i un bon Marc Normatiu Restauratiu els conflictes són menys i més educatius”**.

S'inicia la recerca amb una prova pilot que permeti testar i acotar els continguts sobre els que treballar amb les educadores. Es crea un qüestionari¹⁰ amb preguntes força obertes. Es compta amb el sistema habitual d'avaluació de sessions de la FEEB, un qüestionari de googleforms que les educadores omplen online en acabar cada sessió, així que es decideix utilitzar aquest procediment per recollir la informació i ampliar-lo amb el nou qüestionari pilot. Finalment, s'identifica un petit grup de 20 educadores especialment implicades en la FEEB per demanar-los la col·laboració voluntària en aquesta primera prova pilot. Es recullen dades de 24 entrenadores durant dos mesos (abril i maig 2018).

Capacitació 04/06/2019

S'elabora un primer informe a partir de les dades recollides per tal de definir, d'una banda continguts de la formació prevista per les educadores participants al laboratori, de l'altra revisió del qüestionari per fer una eina de recollida de dades més acotada i ajustada a les experiències de les educadores¹¹.

A partir d'aquí es dissenya el procediment de treball: és proposa la participació al laboratori a 50 educadores de forma voluntària i associades a un procés formatiu que, a més de treballar educació en el conflicte inclou educació intercultural i de gènere, la FEEB acredita una formació de 50 hores a les educadores que la facin completa al llarg de tot el curs.

En aquesta formació es dediquen tres sessions de quatre hores cada una a educació en el conflicte: dues a l'inici del procés (26/09/2018 i 02/10/2018), i una al final (04/06/2019). En les de l'inici s'aprofundeix en els continguts clau de l'educació en el conflicte i es treballa el qüestionari. En la del final es fa un retorn del buidatge obtingut de les experiències recollides a través del qüestionari i es valoren les capacitats de les educadores a través d'exercicis de simulació. També s'aprofundeix sobre alguns continguts clau en que les educadores demanaven reforç.

Durant 7 mesos, entre octubre i abril 2019, es fa la recollida de dades amb la col·laboració de les educadores, que omplen el qüestionari com a part de l'avaluació de cada sessió. Demanem la col·laboració d'un sociòleg especialitzat per processar aquestes dades.

El juliol 2019 tanquem la primera fase del Laboratori amb una reunió de valoració dels resultats obtinguts entre l'equip de treball del laboratori i el sociòleg.

9. L'ISSO és un institució pertanyent al Consell d'Esport Escolar de Barcelona (CEEB), al igual que la FEEB, responsable d' impulsar i fer recerca en l'aplicació del programa d'esport educatiu PRPS, tan als programes de la FEEB, com a altres parts del món. (<https://issobservatory.org/>)

10. Veure annex 1.

11. Veure annex 2.

Capítol 3. Anàlisi de resultats

Els resultats obtinguts a partir de les dades recollides s'analitzen en base a l'objectiu del qüestionari de ser un instrument de recollida d'informació que permeti millorar col·lectivament les eines d'atenció i abordatge dels conflictes al context de les activitats extraescolars, a la vegada que potenciar la practica reflexiva en les educadores. Així, tot i que les circumstàncies i evolució del procés realitzat fins ara no ens permeten tenir dades estadísticament significatives, si que ens fan aportacions interessants en quant als dos objectius esmentats, per això aquest anàlisi s'enfoca principalment a extreure aquelles reflexions que els resultats de l'anàlisi de dades ens puguí oferir per continuar en el procés de recerca i creació de nous instruments d'abordatge educatiu del conflicte. En aquest sentit, algunes de les principals qüestions que guien l'anàlisi i les propostes adjuntes són les següents: Que interpreten els i les monitores com a conflicte? Hi ha condicions que afavoreixen que apareguin o no conflictes? Com hi responen els professionals i quines respostes són més exitoses? Quin elements provoquen el sorgiment de conflictes greus?

Des d'aquest punt de partida, l'anàlisi s'estructura en dos grans blocs i un recull final de propostes i reflexions:

En primer lloc, es presenta breument la descripció dels principals indicadors respostos pels i les monitores participants al programa. L'objectiu d'aquest apartat es clarificar alguns dels principals elements que defineixen el conflicte i la seva resolució. En segon lloc, es realitza un anàlisi de taules creuades per tal d'identificar els principals elements que expliquen la causa-efecte dels conflictes. Aquest bloc constitueix la part principal de l'anàlisi de resultats i el seu objectiu es poder entendre i comprendre millor el fenomen social del conflicte, la dimensió relacional que el constitueix i les vies de resolució més efectives.

3.1. Anàlisi descriptiu

Definint els conflictes: Qui, Què, Com i On.

El primer element interessant a observar de les dades recollides es el relatiu al número de conflictes observats. En aquest sentit, fins a 24 educadores identifiquen de forma explícita en alguna de les sessions algun tipus de conflicte. En quant a la identificació del mateix,

l'educadora que més n'ha identificat ho ha fet en fins a 19 ocasions mentre que la que ho ha fet menys ha sigut només en 1 (fins a 7 educadores és posicionen en aquesta postura).

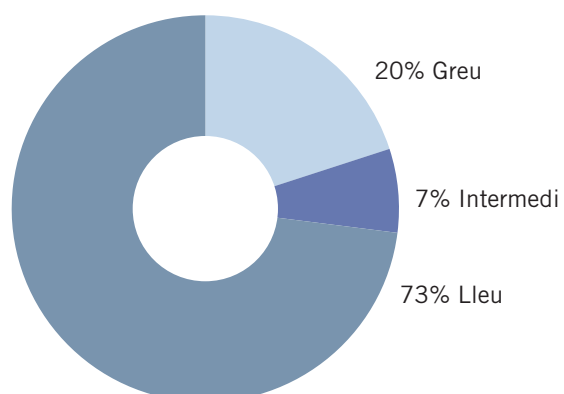
En quant al numero d'incidències notificades (les quals poden ser relatives a un o més conflictes) se'n recullen fins a 106 (taula 1). En la majoria de casos aquestes només fan referència a un únic conflicte (58,5%) o a un parell d'ells (23,6%) però en un quasi 18% dels casos podem parlar de conflictes reiterats en major o menor mesura (identificació de 3 conflictes o més). Això ens dona alhora una xifra d'aproximadament 180 conflictes identificats.

Taula 1. N° de conflictes identificats

N° de conflictes per sessió	Freqüència	Percentatge
1	62	58,5%
2	25	23,6%
3	6	5,7%
4	3	2,8%
5	8	7,5%
Més de 5	2	1,9%
Total	106	100%

Si entrem més al detall al nivell d'intensitat dels conflictes identificats podem observar com dels 180 totals, la gran majoria (131) són considerats pels i les monitores com a lleus. De fet, tant sols 12 dels conflictes notificats es poden considerar com a greus, sent aquests la gran minoria. Al gràfic 1 es pot observar la distribució percentual de cada modalitat de conflicte.

Gràfic 1. Nivell d'intensitat dels conflictes

Font: Explotació del qüestionari

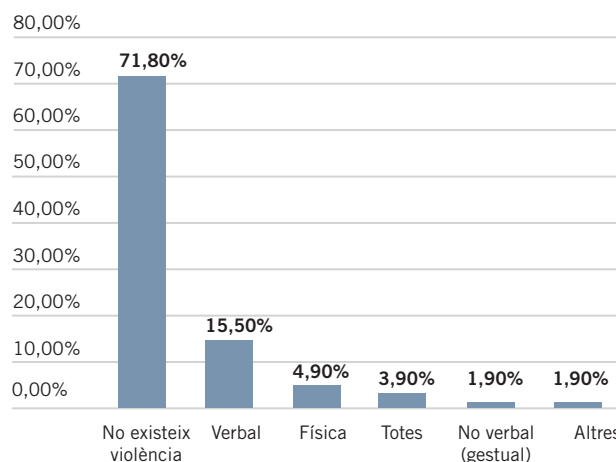
A partir d'ara, el qüestionari només agafa com objecte de resposta i anàlisi aquells conflictes identificats pels i les 106 monitors/es com a més greus dins de la seva experiència. En aquest marc, el següent element d'interès analític que es interessant interpretar es aquell relatiu al "què". Es a dir, a la definició del tipus de conflicte identificat (taula 2).

El primer element interessant és que la majoria de conflictes descrits (23%) fan referència a conflictes derivats de la manca d'atenció i de la dificultat de participar de forma adequada en la dinàmica proposada. D'altra banda, un 16% aproximadament dels conflictes tenen a veure amb elements relatius al comportament individual fora de to de l'alumnat. Aquest fet posa de relleu la idea anteriorment exposada de que la majoria de conflictes es poden considerar com a "lleus" donat que no impliquen la interacció directa amb terceres persones. Si bé, un no menyspreable 19,2% si que identifiquen una falta de respecte clara entre companys, sent aquesta "agressió" de tipus verbal, gestual o física. En el següent gràfic analitzarem en detall aquest element (gràfic 2).

Alhora, s'identifiquen extremadament pocs casos en els que el conflicte es desenvolupi de forma directa en contra la responsable de l'activitat. En tant sols un 6% dels conflictes, l'educadora intervé de forma directa. Això posa de relleu la important figura que aquesta exerceix per als infants.

Per últim, podem observar que un 16,3% de les monitores descriuen el conflicte identificat

Gràfic 2. Identificació de violència a les relacions

Font: Explotació del qüestionari

sota l'etiqueta d'altres. Un cop revisats els 17 casos, es pot concloure que la majoria d'aquests tenen a veure amb elements disruptius puntuals que impliquen l'abandonament temporal (més o menys justificat) de l'activitat així com algun incident amb persones alienes a la dinàmica i al grup. En explotacions posteriors convindria sistematitzar l'anàlisi d'aquesta categoria per tal de perfilar millor la distribució del conjunt de respostes.

Un altre element interessant de la definició del conflicte és l'existència o no de fenòmens catalogables dins l'etiqueta de "violència" així com el discerniment de la seva tipologia específica. Al gràfic 2 s'introdueix aquesta dimensió i s'observa com en el 71,8% dels casos no es produeix cap

Taula 2. Definició dels conflictes identificats

Definició del conflicte	Freqüència	Percentatge
Comportament fora de to d'un infant (crida, pica, fa pataleta, etc.) No fa mal a ningú més	17	16,3%
Manca d'atenció i/o de saber com ha de participar en l'activitat d'un infant concret	24	23,1%
Desacords entre companys/es, discrepàncies en el joc	10	9,6%
Faltes de respecte entre companys/es (insultar, agredir físicament, agredir no verbalment, agredir verbalment)	20	19,2%
Falta de respecte al grup	8	7,7%
Desacords amb l'entrenador/a (en la proposta d'activitat, en les consignes, en les demandes que fa al grup)	3	2,9%
Falta de respecte a un adult (l'entrenadora o qualsevol altre)	4	3,8%
Abandonament de l'activitat sense donar explicacions	1	1,0%
Altres	17	16,3%
Total	104	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 3. Identificació dels implicats al conflicte

Persónes implicades al conflicte	Freqüència	Percentatge
Afecta a un nen/a (problema individual puntual)	33	31,7%
Afecta a un nen/a, el mateix repetidament(problema individual que es repeteix)	9	8,7%
Afecta a dos nens/es (puntualment)	21	20,2%
Afecta a dos nens/es (es repeteixen els mateixos)	11	10,6%
A uns pocs nens/es (de 3 a 5)	7	6,7%
Entre alguns nens/es i l'entrenador/a	4	3,8%
Entre tot el grup i l'entrenador/a	1	1,0%
Afecta a tot el grup	18	17,3%
Total	104	100%

Font: Explotació del qüestionari

tipus de fenomen classificable com a tal. Ni de forma simbòlica (gestual o verbal) ni de forma física. A més, destaca el fet de que quan es produeix un fenomen de violència aquest tendeix a ser de forma verbal, reproduint-se en fins a un 15,5%. Si bé, no deixa de ser preocupant que en fins a un 9% aproximadament dels conflictes (suma de casos on es produeix violència física i de casos on s'identifiquen totes les formes de violències) el conflicte arribi a les mans, ni que sigui de forma lleu i aïllada.

Un cop definit el conflicte a continuació ens centrarem en el "qui", és a dir, en la identificació de la persona o persones que participen del conflicte en qüestió. En aquest sentit, a la taula 3 s'observa com en fins a un 40% dels casos el conflicte pren una dimensió individual. De nou, això correlaciona amb els elements anteriorment observats i relatius a la definició del conflicte.

D'altre banda, quan el conflicte pren una dimensió col·lectiva tendeix a polaritzar-se, afectant a tant sols dos nens (30% aproximadament) o a tot el col·lectiu que participa de la sessió (17,3%). A més, no és casual que el conflicte es cronifiqui en les mateixes persones de forma reiterada, el qual, si bé es un fet estadísticament infra-representat, mostra una presència relativament important, arribant a copsar gairebé un 20% del total de respostes obtingudes.

Per últim, abans de passar a l'anàlisi dels elements desencadenants del conflicte, és important introduir l'element espacial com a definidor de les nostres relacions socials i personals. És per això que després d'interrogar-nos al voltant del "què", el "com" i el "qui" ha de venir per coherència inevitable l'"on". Precisament a la taula 4 es presenten els espais o moments principals on es produeixen els conflictes.

El moment predilecte per al sorgiment dels conflictes és a l'activitat central de la sessió. Més d'un 50% dels conflictes es produeixen en aquest moment. Aquest fet sembla lògic donat que és l'activitat que, per una banda, ocupa més temps de la sessió i, per l'altre, exigeix als joves un major nivell d'autonomia i d'activitat física i mental. A banda de l'element competitiu que sovint l'esport incorpora.

En segon lloc, el cercle de benvinguda és el segon moment predilecte per al sorgiment de conflictes (15%) seguit de tota la sessió en el seu conjunt (11%). Si bé, es troben a una distància substancialment llunyana de la primera opció, la qual s'erigeix com a moment de màxima expressió del fenomen. Per últim, destaca la poca presència dels canals digitals (probablement pel

Taula 4. Localització geogràfica dels conflictes identificats

Localització del conflicte	Freqüència	Percentatge
Abans de la classe	1	1,0%
Cercle de benvinguda	15	14,4%
Activitats centrals	53	51,0%
Cercle final	4	3,8%
Canals digitals	1	1,0%
Partit	7	6,7%
Cercle inicial i final	3	2,9%
Tota la sessió	11	10,6%
Altres	9	8,7%
Total	104	100,0%

Font: Explotació del qüestionari

factor edat així com per la menor capacitat de control per part de les educadores), el moment abans de la sessió (de nou, probablement per la menor capacitat de control) i el cercle final, el qual sorprèn si se'l compara amb el cercle inicial.

En definitiva, i un cop explotades les 6 primeres preguntes del qüestionari, **podem definir els conflictes observats com a conflictes majoritàriament lleus, individuals, sense una expressió explícita de violència i relatius a la practica de l'activitat central.** No obstant, el conflicte també pren formes i expressions molt diverses que, si bé minoritàriament presents, s'observen de forma reiterada per part dels i les monitores participants. En conclusió, i independentment de si es tracta d'un o altre tipus, la següent qüestió a plantejar-nos és: "¿per què es produeix i es manifesta el conflicte?".

Les causes directes i indirectes del conflicte: el "Perquè".

Un cop acabada la part destinada a al definició, el següent apartat té com a objectiu concretar breument però amb el màxim detall possible les causes que han produït el conflicte així com els elements desencadenants de la manifestació del mateix. A la taula 5 precisament es recullen aquells elements assenyalats com a causants de la manifestació del conflicte, és a dir, l'element causant de la crisi. En aquest sentit, fins a un 22,5% dels mateixos es produeixen per qüestions relatives a la gestió de les emocions. Concretament, la frustració derivada de la pròpia pràctica esportiva i l'element competitiu que constitueix la mateixa. El segon element més destacat és aquell relatiu a la dificultat d'atenció d'alguns infants (17%), principalment aquells amb més necessitats educatives específiques, així com la seva manca d'habilitats socials (16%), fet estretament vinculat al fenomen anterior. Finalment, la categoria "altres" ocupa fins a un 20% de les respostes recollides. Dins de l'àmplia amalgama de respostes aquí identificades, destaquen principalment les relatives a tres grans àmbits: en primer lloc, a la manca de motivació i habilitats socials, especialment a l'hora de gestionar el conflicte. En segon lloc, a la necessitat de reconeixement i la subseqüent crida d'atenció, generalment produït per les carències i necessitats socio-afectives demostrades pels infants. I en tercer lloc, i amb un pes substancialment superior a la resta, per problemes derivats de la seva situació social i personal i que arrossegueu a la pràctica esportiva, sovint, amb conseqüències negatives per a la mateixa.

Taula 5. Desencadenant de la manifestació del conflicte

Desencadenant del conflicte	Freqüència	Percentatge
No saber gestionar la frustració (mal perdre, no acceptar l'equip que em toca..)	23	22,5%
Manca d'habilitats socials	16	15,7%
Avorriment	7	6,9%
Necessitat de reconeixement que l'han ofès, que l'han atacat	4	3,9%
Manca de motivació	9	8,8%
Sensació d'injustícia perquè es fan trapes	5	4,9%
Dificultat d'atenció d'alguns infants	17	16,7%
Altres	21	20,6%
Total	102	100,0%

Font: Explotació del qüestionari

En segon lloc, si ens centrem en les causes que originen el conflicte (taula 6), es pot observar com clarament la situació personal particular d'algun o d'alguns dels infants que hi participen s'erigeix com a causa principal. De fet, no només el 28,8% dels i les monitors/es han seleccionat aquesta resposta sinó que si a més analitzem el 30% de respostes que componen la categoria

Taula 6. Causa-origen del conflicte

Causa del conflicte	Freqüència	Percentatge
Malentès de comunicació	14	13,5%
Plantejament de l'activitat no adequada a les necessitats/interessos del grup (exercicis mal plantejats)	7	6,7%
Manca de claredat en les normes (o no s'han respectat o no s'han complert les conseqüències de no complir-les)	21	20,2%
Situació particular d'algun nen/a	30	28,8%
Proposta competitiva no adequada	1	1,0%
Altres	31	29,8%
Total	104	100,7%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 7. Tipus d'intervenció front als conflictes identificats

Tipus d'intervenció	Freqüència	Percentatge
No intervenc en el moment. El deixo marxar fins que es calmi al racó de la calma	3	2,9%
Segueixo amb el grup. Quan puc vaig a parlar amb l'/els afectats/des al racó de la calma	14	13,5%
Si un nen/a s'aparta de l'activitat el deixo tornar quan es compromet amb la reparació i reflexiona	8	7,7%
Recordo el nivell de PRPS on estem o les normes per a què qui s'hagi despistat i n'hagi sortit hi pugui retornar	33	31,7%
Com a educador intervenc i clarifico (dono pautes perquè ho resolguin)	16	15,4%
Intervenc, clarifico i acompanyo al nen/a a fer una reflexió educativa sobre què aprèn de l'experiència	3	2,9%
Aplico el marc normatiu establert pel grup amb fermesa	8	7,7%
Consensem una nova norma que doni resposta a situacions similars futures (entenc/ accepto/em comprometo)	3	2,9%
Faig una intervenció particular per algú/ns responen a necessitats especials d'algun infant o grup	8	7,7%
Altres	8	7,7%
Total	104	100,0%

Font: Explotació del qüestionari

“altres”, l'amplia majoria fan referència a diferents aspectes reductibles a aquesta. Així doncs, podríem estar parlant perfectament de més d'un 40% de conflictes la causa del qual és atribuïda d'alguna manera a les necessitats socials i educatives especials i específiques dels infants.

En segon lloc, els elements relatius a la manca de claredat en les normes i el poc respecte cap a les mateixes obtenen un pes relativament elevat (al voltant del 20%), seguit de ben a prop pels problemes atribuïbles a la mala comunicació (13,5%).

Per últim, sorprèn que tot i l'escàs 7% relatiu a l'adequació de la proposta per part de la responsable de la sessió, de nou a la categoria “altres” es recullen tota una sèrie de respostes que atribueixen la causa del conflicte a qüestions relatives al “mal” plantejament i desenvolupament tècnic de la sessió (poc dinamisme, poc coneixement de determinats aspectes de l'esport, exercicis massa complicats, etc.).

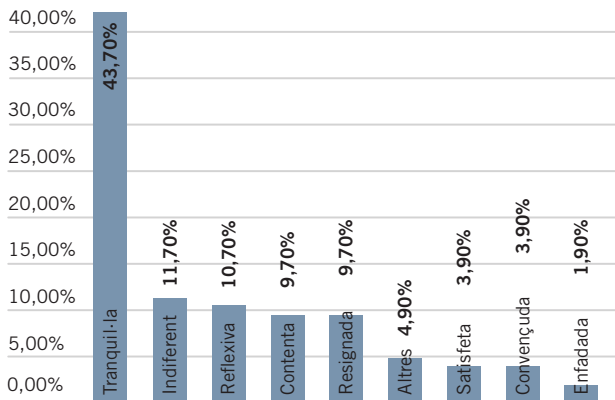
En conclusió, després d'explorar les causes del sorgiment del conflicte podem concloure que el perfil dels i les joves que participen de les activitats programades juga un paper crucial. Aquests no només presenten dificultats d'atenció i control de les emocions sinó que també arrossegueu problemes socio-persónals de fora de l'activitat que provoquen la dificultat de compliment de les normes o els problemes d'atenció i desenvolupament adequat de les propostes didàctiques, entre d'altres.

Intervencions front al conflicte i l'auto-avaluació de la pràctica

Per últim, en aquest apartat posarem el focus en el procés de resolució del conflicte i en la reflexió al voltant de les futures pràctiques realitzades per part de les educadores. Així doncs, la taula 7 recull les principals línies d'intervenció proposades per part d'aquestes un cop s'origina el conflicte dins de l'activitat. D'entre el conjunt de pràctiques recollides la majoritària, amb més d'un 30% de respostes, és “recordo el nivell de PRPS on estem o les normes per a què qui s'hagi despistat i n'hagi sortit hi pugui retornar”. Alhora, la segona intervenció més emprada és “com a educadora intervenc i clarifico (dono pautes perquè ho resolguin)” amb un 15,4%. Aquest fet com a conjunt posa de relleu el paper que les monitores juguen com educadores d'aquests infants, evitant caure en intervencions basades única i exclusivament en la sanció dels joves infractors.

D'aquestes intervencions es deriva, alhora, un alt percentatge d'èxit en quant a la resolució dels conflictes es refereix. Al gràfic 3 es pot observar l'estat dels afectats un cop “resolt” el conflicte o la crisi. En primer lloc, un 44% aproximadament dels i les joves acaben amb sensació de tranquil·litat, sent aquest probablement un dels millors indicadors de resolució del conflicte. En segon lloc, i el que sembla més important, l'espectre negatiu de les emocions (ràbia, tristesa, resignació) només arriba a poc més d'un 10%.

Gràfic 3. Estat de les persones afectades

Font: Explotació del qüestionari

Si bé, i com és esperable, no tots els conflictes poden ser resolts en una mateixa i única sessió, especialment quan aquests succeeixen al final de la sessió. Per aquest motiu, les educadores han d'actuar de manera preventiva en front aquest tipus de conflictes en les sessions posteriors (taula 8). En aquest sentit, hi ha dues opcions majoritàriament hegemòniques i les quals passen per l'anticipació, l'escolta i el reforç positiu.

En primer lloc, l'opció més emprada és la de "dir-los les expectatives que tinc d'ells/es per la classe en referència al conflicte" amb un 37,9%. La segona opció més emprada és la de "saludar els infants afectats a l'inici de la classe, recordant el que va passar i demanant com estan al respecte" amb un 35,6%. L'opció "d'altres" torna a ser una de les principals opcions emprades, amb un 13,8%, però en aquest cas tendeix a agrupar casos on s'han seleccionat ambdues respostes anteriors de forma simultània i paral·lela.

Per últim, a la taula 9 es recullen els principals processos d'autoavaluació així com les pràctiques reflexives més rellevants proposades per les professionals que dinamitzen les sessions.

Així mateix, la detecció de l'infant amb més necessitats socioafectives a l'inici de la sessió per tal de desenvolupar una feina proactiva i compensadora al voltant de les seves expectatives, apareix com l'element en torn al qual reflexionen més, així com a posar-li més èmfasi de cara a pròximes sessions (25%). Molt relacionat amb aquest treball de detecció de necessitats també s'identifica un 13,4% que aposta per la prevenció de les crisis abans de que s'originin els conflictes. En definitiva, quasi un 40% de les educadores aposten per aquest

Taula 8. Tipus d'intervenció emprada en els casos de conflictes no resolts a la sessió anterior

Actuació en conflictes no resolts	Freqüència	Percentatge
Saludar els/les afectades a l'inici de la classe, recordant el que va passar i demanant com estan al respecte	31	35,6%
Dir-los les expectatives que tinc d'ells/es per la classe en referència al conflicte	33	37,9%
Amb calma, fer una reunió per pactar la solució	11	12,6%
Altres	12	13,8%
Total	87	100,0%

Font: Explotació del qüestionari

tipus de treball previ més intangible basat en la cura i el tracte personal i individualitzat.

D'altra banda, fins a un 16,5% (més si s'inclou algunes de les respostes categoritzades com a

Taula 9. Processos d'autoavaluació i reflexions al voltant les pràctiques desenvolupades

Autoavaluació: possibles pràctiques	Freqüència	Percentatge
Saludar més i millor a l'arribar	6	6,2%
Detectar qui és el que més em necessita avui i generar-li expectatives positives	24	24,7%
Estar més present (actitud connectat i fluït amb el grup)	9	9,3%
Revisar que proposo activitat on tothom té oportunitat d'èxit	12	12,4%
Revisar que proposo activitats on ningú té temps d'avorrir-se	4	4,1%
Revisar que proposo activitats divertides	1	1,0%
Menys temps d'explicació i més de pràctica	5	5,2%
Detectar abans els petits malestars i conflictes per prevenir millor la crisi	13	13,4%
Altres	23	23,7%
Total	97	100,0%

Font: Explotació del qüestionari

altres, la majoria de les quals apunten a aquesta línia) aposten per la revisió de les propostes formatives i les activitats subsegüents. Així doncs, aquestes proposen canvis metodològics en clau de millora dels models d'èxit així com l'adaptació de les activitats als infants amb més necessitats, garantint alhora una major igualtat d'oportunitats.

En conclusió, la resolució dels conflictes desenvolupada per part del cos de professionals apareix al qüestionari com una **resposta individualitzada, reflexiva, efectiva** (al menys en l'estat de les persones afectades) **i que evita caure en solucions sancionadores i no educatives**. Si bé hi ha molt més marge de millora, tal i com els i les pròpies monitors/es posen de relleu als seus processos d'autoavaluació, sembla que el model d'èxit basat en les oportunitats dels infants està fermament arrelat.

3.3. Anàlisi bivariada: el conflicte des d'una òptica relacional

El present apartat ofereix una anàlisi bivariada de les respostes obtingudes mitjançant el qüestionari. Aquest anàlisi parteix de la definició del conflicte donada en la secció anterior i avança en la cerca d'associacions entre variables per tal d'aprofundir en la comprensió del fenomen en tota la seva complexitat.

Per tal de desenvolupar amb èxit aquest objectiu, prèviament s'ha procedit a recodificar algunes de les preguntes amb major quantitat i dispersió

de respostes. Així doncs, l'estructura d'alguna d'aquestes pot variar substancialment en relació a allò que s'ha presentat a l'apartat anterior.

No obstant, les dades continuen sent exactament les mateixes i s'ha incrementat substancialment el criteri de robustesa i de centralitat dels fenòmens, reduint o eliminant les categories perifèriques i permetent la cerca de causalitat. Per últim, cal remarcar que l'estructura de les dades recollides pot provocar que no sempre totes les associacions siguin estadísticament significatives, incomplint els criteris d'independència de factors, fet que no treu rellevància als resultats obtinguts.

Definint i redefinit el conflicte

Entrant en l'anàlisi en qüestió, el primer element rellevant observat és la distribució dels tipus de conflicte (definició dels conflictes) segons els grups escolars participants (taula 10). En aquest sentit, el primer fet que destaca és l'hegemonia de la "falta de respecte cap a un company i/o el grup" a tots els nivells, si bé, també s'observa un decreixement del mateix i una diversificació dels conflictes conforme avança el curs escolar, i per defecte, augmenta l'edat dels infants i joves participants.

En aquesta mateixa línia, un altre element interessant és la possible relació existent entre determinades edats i la proliferació d'alguns tipus de conflictes concrets. En aquest sentit, els més petits tendeixen a tenir una major quantitat de problemes relacionats amb el control del to o el manteniment de la seva participació de forma correcta (en ambdós casos amb xifres percentuals per sobre del 20%). D'altre banda,

Taula 10. Distribució dels tipus de conflictes per grups d'edat/curs escolar.

		Grup o curs escolar			Total
		Infantil	Primària	ESO	
Comportament fora de to	Recompte	3	11	3	17
	Percentatge	19%	24%	7%	16%
Manca d'atenció o participació incorrecta	Recompte	5	12	7	24
	Percentatge	31%	27%	16%	23%
Falta de respecte cap a un company i/o el grup	Recompte	7	16	15	38
	Percentatge	44%	36%	35%	37%
Desacord o falta de respecte a l'entrenador/a	Recompte	0	3	4	7
	Percentatge	0%	7%	9%	7%
Altres incidents	Recompte	1	3	14	18
	Percentatge	6%	7%	33%	17%
Total	Recompte	16	45	43	104
	Percentatge	100%	100%	100%	100%

les participants més grans presenten una quantitat percentualment menor d'aquests conflictes i comencen a presentar una major quantitat d'aquells relatius a l'enfrontament amb l'entrenadora, l'abandonament de la sessió per motius de disconformitat (categoritzat com a altres per la seva baixa presència en altres categories) o d'altres formes de disrupció de l'activitat.

Si en comptes de definir el conflicte per el "que succeeix" el definim per la gravetat del mateix i tornem a distribuir-los per grups d'edat (taula 11) observem de nou un fenomen interessant. Si bé tal i com veiem a l'apartat 2 els conflictes lleus són hegemònics a tots els nivells, el grup de primària es el que presenta una presència substancialment major de conflictes classificables com intermedis o greus. De fet, la presència de conflictes greus és substancialment molt superior, fet que ens hauria de portar a posar el focus en la prevenció de conflictes dins d'aquesta etapa educativa concreta.

Si ara deixem enrere el grup educatiu o edat dels joves i creuem la gravetat del conflicte amb el

tipus de conflicte definit (taula 12), reafirmem la idea de que els conflictes classificats com a "falta de respecte a companys o al grup" són generalment els més greus. De fet, la presència de conflictes greus en alguna de les altres categories és quasi bé anecdòtica. D'altra banda, la resta de categories de gravetat del conflicte presenten una distribució molt més heterogènia i equilibrada, si bé és cert, mantenint una lleugera sobrerrepresentació dels conflictes relatius a la "falta de respecte".

Un altre indicador interessant abans de passar a l'anàlisi dels detonants del conflicte és el relatiu a l'existència o no de violència (en alguna de les seves múltiples dimensions). En aquest sentit la taula 13 i el gràfic 4 ens mostren l'associació entre el tipus de conflicte i l'existència o no de violència. En la taula 13 es pot observar com la violència apareix en un 28% dels conflictes, és a dir, en aproximadament 3 de cada 10. Si desglossem per categories de conflictes, aquesta xifra es redueix a aproximadament 1 de cada 10 en tots els conflictes menys en aquells relatius a la "falta de respecte cap a un company i/o el

Taula 11. Grup d'edat per gravetat subjectiva del conflicte

		Lleu	Intermedi	Greus	Total
Infantil	Recompte	29	3	1	33
	Percentatge	88%	9%	3%	100%
Primària	Recompte	55	24	10	89
	Percentatge	62%	27%	11%	100%
ESO	Recompte	47	10	1	58
	Percentatge	81%	17%	2%	100%
Total	Recompte	131	37	12	180
	Percentatge	73%	21%	7%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 12. Tipus de conflicte per gravetat subjectiva del conflicte

		Lleu	Intermedi	Greus	Total
Comportament fora de to	Recompte	29	5	0	34
	Percentatge	22%	14%	0%	19%
Manca d'atenció o participació incorrecta	Recompte	35	5	2	42
	Percentatge	27%	14%	17%	23%
Falta de respecte cap a un company i/o el grup	Recompte	43	20	9	72
	Percentatge	33%	54%	75%	40%
Desacord o falta de respecte a l'entrenador/a	Recompte	5	5	0	10
	Percentatge	4%	14%	0%	6%
Altres incidents	Recompte	19	2	1	22
	Percentatge	15%	5%	8%	12%
Total	Recompte	131	37	12	180
	Percentatge	100%	100%	100%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 13. Tipus de conflicte per existència de violència o no.

		Violència (dicotòmica)		Total
		No	Si	
Comportament fora de to	Recòmpte	14	3	17
	Percentatge	82%	18%	100%
Manca d'atenció o participació incorrecta	Recòmpte	21	3	24
	Percentatge	88%	13%	100%
Falta de respecte cap a un company i/o el grup	Recòmpte	17	21	38
	Percentatge	45%	55%	100%
Desacord o falta de respecte a l'entrenador/a	Recòmpte	6	1	7
	Percentatge	86%	14%	100%
Altres incidents	Recòmpte	16	1	17
	Percentatge	94%	6%	100%
Total	Recòmpte	74	29	103
	Percentatge	72%	28%	100%

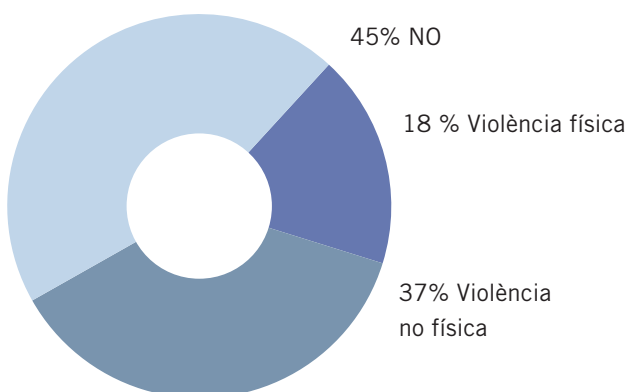
Font: Explotació del qüestionari

grup". De fet, en aquest grup el percentatge de casos on sí que hi ha violència és superior al de casos on no n'hi ha (55% front a un 45%).

Si desglossem amb detall la categoria (gràfic 4), el primer que observem és que la violència que es tendeix a identificar és majoritàriament no física (37% del total o 67% dels casos on sí que s'identifica violència). Aquesta tipologia inclou tant casos de violència gestual com de violència verbal.

D'altra banda, és molt rellevant remarcar que existeix fins a un 18% dels conflictes identificats (33% dels casos on sí que s'identifica violència) on s'arriba a exercir violència física. Si bé cap indicador aprofundeix en aquest fet amb major grau de detall, seria interessant recollir aquest element per anàlisis posteriors i tractar de desglossar la violència física en les seves diferents manifestacions.

Gràfic 4. Tipus de violència identificada en la categoria "falta de respecte"

Com ja havíem observat en apartats anteriors, el conflicte pot originar-se des d'una vessant individual o implicar un element col·lectiu que va des de la interacció bidireccional fins a la participació de tot el grup. En les taules 14 i 15 precisament s'introdueix la importància del "qui" participa o es veu implicada en el sorgiment del conflicte i s'analitza la seva relació amb la tipologia de conflicte i/o l'existència o no d'alguna de les formes de violència contemplades.

En aquest sentit, la taula 14 posa de relleu els següents aspectes. En primer lloc, que els conflictes individuals tendeixen a ser els més heterogenis, si bé, també destaca el fet de que aquests són precisament els que presenten un menor percentatge de conflictes relatius a la "falta de respecte cap a un company i/o el grup".

En segon lloc, que els conflictes que afecten al col·lectiu, ja sigui a 2 o 3 nois i noies o a tot el grup, provenen en la majoria de casos (per exemple, més del 50% dels casos quan el conflicte és entre 2 individus) precisament d'aquesta categoria ("falta de respecte cap a un company i/o el grup"). Això posa de relleu l'element relacional de la falta de respecte i la dimensió col·lectiva dels conflictes que, com veiem en taules anteriors, són més comuns i tenen una major incidència (nivell de repetició i de gravetat subjectiva).

En aquets sentit, la taula 15 ens ofereix una visió complementària, introduint la dimensió de la violència segons els implicats en el conflicte. Així doncs, es pot observar que, tot i que tal i com hem remarcat al llarg de l'estudi la no violència és la categoria predominant en tots els nivells, quan el conflicte afecta a més d'una persona aquesta

Taula 14. Tipus de conflicte per grups implicats en el conflicte

		Afecta un nen/a	Afecta 2-3 nens	Afecta a tot el grup	Entre nens/es i l'entrenador	Total
Comportament fora de to	Recompte	9	3	5	0	17
	Percentatge	21%	8%	28%	0%	16%
Manca d'atenció o participació incorrecta	Recompte	12	10	2	0	24
	Percentatge	29%	26%	11%	0%	23%
Falta de respecte cap a un company i/o el grup	Recompte	10	20	7	1	38
	Percentatge	24%	51%	39%	20%	37%
Desacord o falta de respecte a l'entrenador/a	Recompte	2	1	2	2	7
	Percentatge	5%	3%	11%	40%	7%
Altres incidents	Recompte	9	5	2	2	18
	Percentatge	21%	13%	11%	40%	17%
Total	Recompte	42	39	18	5	104
	Percentatge	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 15. Implicats en el conflicte per tipus de violència exercida

		No	Violència no física	Violència física	Total
Afecta un nen/a	Recompte	36	5	0	41
	Percentatge	88%	12%	0%	100%
Afecta 2-3 nens	Recompte	20	13	6	39
	Percentatge	51%	33%	15%	100%
Afecta a tot el grup	Recompte	13	2	3	18
	Percentatge	72%	11%	17%	100%
Entre nens/es i l'entrenador	Recompte	5	0	0	5
	Percentatge	100%	0%	0%	100%
Total	Recompte	74	20	9	103
	Percentatge	72%	19%	9%	100%

Font: Explotació del qüestionari

tendeix a augmentar substancialment. De fet, quan afecta a 2 infants o joves en particular la probabilitat de que el conflicte escali a algun tipus de violència és quasi del 50%, sent aquesta majoritàriament de tipus no física.

Ahora és interessant observar dos fets concrets més. En primer lloc, que quan els conflictes prenen un caràcter grupal la violència general tendeix a disminuir però la violència física obté un percentatge major (sense oblidar que són 3 casos només). En segon lloc, que en els pocs conflictes identificats on l'entrenadora hi participa la violència és completament inexistent, posant de relleu de nou la rellevància de l'educadora com a autoritat pedagògica.

Causes i desencadenants del conflicte: la comprensió com a eina de prevenció

En el present apartat s'exploren les relacions més significatives identificades al voltant de les dues

preguntes relatives al sorgiment del conflicte: les causes i els elements desencadenants. L'objectiu aquí és identificar la possible correlació d'alguns tipus de conflictes amb causes o desencadenants específics, així com tractar de discernir en quins escenaris hi ha una major probabilitat d'aparició de processos de violència dins dels conflictes. En aquest sentit, la taula 16 ens permet observar que, si bé l'element desencadenant tendeix a ser molt heterogeni, aquest sovint és fruit o producte de la manca d'habilitats socio-emocionals dels joves provinents de contextos vulnerables. Aquest element desencadenant és especialment present en els conflictes més "lleus" com els comportaments fora de to (47%) o els derivats de la manca d'atenció (43%).

D'altra banda, aquells conflictes prèviament definits com a més "greus" i que fan referència a la "falta de respecte cap a un company i/o el grup", no només són els que presenten desencadenants més heterogenis, sinó que a més són els que presenten una major proporció de casos on el con-

Taula 16. Tipus de conflicte per desencadenant del conflicte

		Manca habilitats sòcio- emocionals	Manca de motivació	Necessitat de reconeixement	Dificultat d'atenció d'algun infant	Sensació d'injustícia	Altres	Total
Comportament fora de to	Recompte	8	2	0	4	1	2	17
	Percentatge	47%	12%	0%	24%	6%	12%	100%
Manca d'atenció o participació incorrecta	Recompte	11	4	0	6	0	3	24
	Percentatge	46%	17%	0%	25%	0%	13%	100%
Falta de respecte cap a un com- pany i/o el grup	Recompte	12	7	3	2	4	9	37
	Percentatge	32%	19%	8%	5%	11%	24%	100%
Desacord o falta de respecte a l'entrenadora	Recompte	3	1	0	2	0	1	7
	Percentatge	43%	14%	0%	29%	0%	14%	100%
Altres incidents	Recompte	5	2	1	3	0	6	17
	Percentatge	29%	12%	6%	18%	0%	35%	100%
Total	Recompte	39	16	4	17	5	21	102
	Percentatge	38%	16%	4%	17%	5%	21%	100%

Font: Explotació del qüestionari

flicte s'atribueix a la necessitat de reconeixement o a la sensació d'injustícia. En ambdós casos el percentatge continua sent molt baix (8% i 11% respectivament) però representa una desviació considerable de la mitjana de respostes.

En segon lloc, si ens centrem ara en les causes d'origen del conflicte (taula 17) es poden observar alguns fets d'interès rellevant.

El primer fet destacat és que tant els comportaments fora de to com la manca d'atenció o participació incorrecta, és a dir els conflictes que podríem denominar com a "individuals", acostumen a produir-se de forma sobrerrepresentada per causes relatives a situacions particulars d'alguns infants (41% i 54% respectivament). Aquest fet dona coherència a la idea de que els problemes sòcio-persónals es manifesten amb formes i expressions de malestar individual.

Taula 17. Tipus de conflicte per causa-origen del conflicte.

		Malentès de comunicació	Plantejament didàctic no adequat.	Error referent al marc normatiu	Situació particular d'algun infant	Altres	Total
Comportament fora de to	Recompte	3	0	1	7	6	17
	Percentatge	18%	0%	6%	41%	35%	100%
Manca d'atenció o participació incorrecta	Recompte	0	2	4	13	5	24
	Percentatge	0%	8%	17%	54%	21%	100%
Falta de respecte cap a un company i/o el grup	Recompte	7	5	8	6	12	38
	Percentatge	18%	13%	21%	16%	32%	100%
Desacord o falta de respecte a l'entrenador/a	Recompte	3	1	1	1	1	7
	Percentatge	43%	14%	14%	14%	14%	100%
Altres incidents	Recompte	1	0	7	3	7	18
	Percentatge	6%	0%	39%	17%	39%	100%
Total	Recompte	14	8	21	30	31	104
	Percentatge	13%	8%	20%	29%	30%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 18. Desencadenant del conflicte per causa-origen del conflicte.

		Malentes de comunicació	Plantejament didàctic no adequat.	Error referent al marc normatiu	Situació particular d'algun infant	Altres	Total
Manca habilitats socio-emocionals	Recompte	5	3	11	14	6	39
	Percentatge	13%	8%	28%	36%	15%	100%
Manca de motivació	Recompte	1	2	4	4	5	16
	Percentatge	6%	13%	25%	25%	31%	100%
Necessitat de reconeixement	Recompte	1	0	0	1	2	4
	Percentatge	25%	0%	0%	25%	50%	100%
Dificultat d'atenció d'algun infant	Recompte	3	1	0	6	7	17
	Percentatge	18%	6%	0%	35%	41%	100%
Sensació d'injustícia	Recompte	2	2	0	0	1	5
	Percentatge	40%	40%	0%	0%	20%	100%
Altres	Recompte	2	0	5	5	9	21
	Percentatge	10%	0%	24%	24%	43%	100%
Total	Recompte	14	8	20	30	30	102
	Percentatge	14%	8%	20%	29%	29%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 19. Desencadenant del conflicte per tipus de violència

		No	Violència no física	Violència física	Total
Manca habilitats socio-emocionals	Recompte	24	12	3	39
	Percentatge	62%	31%	8%	100%
Manca de motivació	Recompte	14	1	0	15
	Percentatge	93%	7%	0%	100%
Necessitat de reconeixement	Recompte	2	2	0	4
	Percentatge	50%	50%	0%	100%
Dificultat d'atenció d'algun infant	Recompte	15	1	1	17
	Percentatge	88%	6%	6%	100%
Sensació d'injustícia	Recompte	3	1	1	5
	Percentatge	60%	20%	20%	100%
Altres	Recompte	15	2	4	21
	Percentatge	71%	10%	19%	100%
Total	Recompte	73	19	9	101
	Percentatge	72%	19%	9%	100%

Font: Explotació del qüestionari

En segon lloc, s'observa que els desacords amb l'entrenadora són sovint produïts per qüestions relatives a malentesos comunicatius (43%). De la mateixa manera, els "altres" incidents identificats tendeixen a respondre a qüestions referents al marc normatiu i a la seva interpretació errònia (39%).

Per últim, s'observa que la categoria predominant dins dels tipus de conflictes, la relativa a la falta de respecte entre companys i/o el grup, presenta una distribució molt heterogènia produïda de forma transversal per múltiples causes. Això,

conjuntament a la gran quantitat d'"altres" identificats, ens assenjala la necessitat de desglossar amb més detall ambdues categories si volem ser capaços d'identificar relacions significatives causa-conflicte.

Un cop creuats els diferents tipus de conflictes identificats per les diferents causes i desencadenants, sembla interessant crear ambdues categories per tal de tractar de definir possibles relacions que ens permetin avançar-nos als elements catalitzadors del mateix abans de que el conflicte es manifesti.

Taula 20. Causa-origen del conflicte per tipus de violència

		No	Violència no física	Violència física	Total
Malentès de comunicació	Recompte	9	3	2	14
	Percentatge	64%	21%	14%	100%
Plantejament didàctic no adequat.	Recompte	3	4	1	8
	Percentatge	38%	50%	13%	100%
Error referent al marc normatiu	Recompte	15	4	2	21
	Percentatge	71%	19%	10%	100%
Situació particular d'algun infant	Recompte	24	4	2	30
	Percentatge	80%	13%	7%	100%
Altres	Recompte	23	5	2	30
	Percentatge	77%	17%	7%	100%
Total	Recompte	74	20	9	103
	Percentatge	72%	19%	9%	100%

Font: Explotació del qüestionari

En aquest sentit, la taula 18 posa de relleu que la situació particular d'alguns infants és la causa d'origen més determinant en el desencadenament dels conflictes identificats. Aquest fet és especialment rellevant quan el desencadenament és produït per la manca d'habilitats socio-emocionals o per la dificultat d'atenció d'alguns dels infants. Això no tant sols denota la necessitat de treballar de forma estructural sobre els contextos desfavorits dels que parteixen els infants i joves (evidentment, tasca que hauria de desenvolupar l'administració pública a múltiples nivells), sinó que també posa de relleu la importància de la dimensió afectiva que envolta a aquests nois i noies (i sobre la qual sí que es pot treballar a un àmbit més local).

Per últim, i com a constatació recurrent en totes les taules relatives a les causes i als desencadenaments, la categoria "altres" continua tenint un pes significativament molt elevat; fet que posa de relleu la necessitat de continuar treballant en la seva (re)definició operativa.

Un últim element interessant al voltant de la conceptualització de les causes i dels elements desencadenants és la seva relació amb els fenòmens de manifestació de violència. A la taula 19 s'observa com la manca d'habilitats socio-emocionals continua sent l'indicador més rellevant, ara, com a màxim exponent del sorgiment de la dimensió de la violència (39% i 15 casos). De fet, els conflictes desencadenats per la sensació d'injustícia presenten percentatges relativament superiors (40%) però amb una mostra composta per molts pocs casos (tant sols 2). En qualsevol cas, percentualment parlant

és rellevant considerar que aquesta categoria és la que, d'estendre's, podria presentar major presència de la mateixa (inclosa la violència física).

D'altra banda, la categoria "altres" continua mantenint una presència molt elevada, especialment en els casos de violència física. Si bé, aquest cop es pot intuir (observant les respostes donades per les persones enquestades) que aquest fet s'explica, al menys parcialment, per dos factors principals. En primer lloc, per la dificultat de categoritzar els fets violents dins de les categories emprades per la classificació dels altres conflictes més "normalitzats". En segon lloc, perquè els conflictes violents tendeixen a venir produïts per la presència de desencadenants més específics i relatius a situacions concretes que costen de classificar dins de l'espectre contemplat. En futurs informes serà rellevant profunditzar al respecte.

Si repliquem el mateix creuament per la causa d'origen (taula 20), en primer lloc observem com la no violència impera de forma predominant (entre 65% y 80%) en totes les categories a excepció d'una: el plantejament didàctic no adequat.

El plantejament didàctic no adequat genera, dins dels seus pocs casos, molta violència percentualment parlant (63%). Si bé, el 50% d'aquesta és violència no física, probablement produïda per malentesos i males interpretacions del joc. D'altra banda, els conflictes produïts per malentesos de comunicació són els que presenten un percentatge més alt de violència física amb 2 casos (14%). Si bé, al final estem parlant de menys del 10% del total dels casos.

Taula 21. Tipus de conflicte per intervenció portada a terme

		S'intervé per parar la crisi però no es fa intervenció educativa.	S'intervé per parar la crisi i es donen algunes pautes orientadores que facilitin a l'infant trobar solucions.	S'intervé per parar la crisi, es donen pautes per trobar solucions, i es busca una presa de consciència	Altres intervencions	Total
Comportament fora de to	Recompte	2	9	3	3	17
	Percentatge	12%	53%	18%	18%	100%
Manca d'atenció o participació incorrecta	Recompte	0	18	2	4	24
	Percentatge	0%	75%	8%	17%	100%
Falta de respecte cap a un company i/o el grup	Recompte	1	25	6	6	38
	Percentatge	3%	66%	16%	16%	100%
Desacord o falta de respecte a l'entrenador/a	Recompte	0	6	1	0	7
	Percentatge	0%	86%	14%	0%	100%
Altres incidents	Recompte	0	13	2	3	18
	Percentatge	0%	72%	11%	17%	100%
Total	Recompte	3	71	14	16	104
	Percentatge	3%	68%	13%	15%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Finalment, de nou la categoria “altres” apareix com la caixa negra imprescindible d'obrir, fet que ratifica finalment la importància de treballar al voltant d'aquest punt concret (i que malauradament ens ha perseguit al llarg de l'informe). Només d'aquesta manera es podran entendre millor i de forma més acurada les causes i els desencadenants que produeixen els conflictes.

Eines per a resoldre el conflicte: intervencions i autoavaluació

Per últim, en l'apartat final ens centrarem en les intervencions realitzades per les educadores participants. L'objectiu d'aquest és el de tractar d'observar la seva incidència a l'hora de resoldre els conflictes així com les tendències mostrades per aquestes persones en la implementació d'un o altre recurs.

En primer lloc, a la taula 21 podem observar les intervencions realitzades segons el tipus de conflicte identificat. En aquest sentit, el primer fet rellevant és que en un 70% dels casos la intervenció realitzada consisteix en “parar la crisi i donar algunes pautes orientadores que facilitin a l'infant trobar solucions”. De fet, aquesta tendència a maximitzar l'opció de donar pautes orientatives per a la resolució dels conflictes serà recurrent durant tot l'anàlisi.

Un altre fet interessant a ressaltar és que les intervencions enfocades a aturar el conflicte però que no fan ús de cap tipus d'intervenció educativa només es porten a terme quan els conflictes són individuals i de caràcter lleu. Específicament, un 12% dels conflictes derivats per comportaments fora de to es resolen per aquesta via, entenent, que es tracta de fets que no requereixen un treball reflexiu que vagi més enllà d'aturar el comportament disruptiu.

Per últim, s'observa un alt percentatge de monitores que opten per “altres intervencions” (15%). En relació a això, cal recordar que normalment aquestes fan referència a una combinació de les categories proposades així com a intervencions esporàdiques enfocades a resoldre conflictes que podríem anomenar com a “extraordinaris”.

Si es desglossen els tipus d'intervenció realitzats pels grups d'edat o cursos escolars (taula 22), de nou les intervencions basades en facilitar pautes orientadores apareixen com a criteri comú a tots els nivells. No obstant, aquestes prenen una especial rellevància a l'ESO on arriben al 44% (entenem que per la major autonomia que l'edat els hi atorga).

En segon lloc, la resolució dels conflictes sense intervenció educativa continua tenint un paper

Taula 22. Tipus d'intervenció per grup/curs escolar

		Infantil	Primària	ESO	Total
S'intervé per parar la crisi però no es fa intervenció educativa.	Recompte	1	2	0	3
	Percentatge	33%	67%	0%	100%
S'intervé per parar la crisi i es donen algunes pautes orientadores que facilitin a l'infant trobar solucions.	Recompte	12	28	31	71
	Percentatge	17%	39%	44%	100%
S'intervé per parar la crisi, es donen pautes per trobar solucions, i es busca una presa de consciència	Recompte	1	9	4	14
	Percentatge	7%	64%	29%	100%
Altres intervencions	Recompte	2	6	8	16
	Percentatge	13%	38%	50%	100%
Total	Recompte	16	45	43	104
	Percentatge	15%	43%	41%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 23. Tipus d'intervenció per gravetat dels conflictes

		Lleu	Intermedi	Greu	Total
S'intervé per parar la crisi però no es fa intervenció educativa.	Recompte	6	2	0	8
	Percentatge	5%	5%	0%	10%
S'intervé per parar la crisi i es donen algunes pautes orientadores que facilitin a l'infant trobar solucions.	Recompte	83	24	9	116
	Percentatge	63%	65%	75%	203%
S'intervé per parar la crisi, es donen pautes per trobar solucions, i es busca una presa de consciència	Recompte	23	5	1	29
	Percentatge	18%	14%	8%	39%
Altres intervencions	Recompte	19	6	2	27
	Percentatge	15%	16%	17%	47%
Total	Recompte	131	37	12	180
	Percentatge	100%	100%	100%	300%

Font: Explotació del qüestionari

residual, però no es casual que la seva presència s'acumuli en la primària (33%) i en la infantil (67%) i desaparegui de l'ESO (0%). Amb joves més grans, la intervenció reflexiva i orientadora sembla ser més necessària i/o més efectiva.

Per últim, les intervencions que integren la presa de consciència tendeixen a estar més present en la primària (64%), fet que correlaciona amb la idea de que aquest tipus d'intervencions són més efectives si es realitzen de forma primerenca.

Alhora, si introduïm el nivell de gravetat dels conflictes (taula 23) i el grau de violència exercit en els mateixos (taula 24) trobem elements que reafirmen les idees presentades fins el moment.

En primer lloc, en allò relatiu al nivell de gravetat, el primer que s'observa és com els conflictes greus (que són els menys presents) requereixen sempre algun tipus d'intervenció educativa. A més, aquesta tendeix a anar enfocada a la facilitació de pautes que permetin trobar solucions, és a dir, a l'orientació més "pragmàtica" del conflicte. De fet, aquesta intervenció és sempre la majoritària,

però en aquesta dimensió obté fins un 10% més que en la resta de categories.

Els graus de gravetat dels conflictes restants, és a dir els classificats com a lleus i intermitjos, sembla que permeten en major mesura desenvolupar espais que afavoreixin i propiciïn una presa de consciència individual o col·lectiva, és a dir un treball de resolució dels conflictes més reflexiu (18% i 14%). D'altre banda, aquests conflictes també permeten que emergeixin solucions o no es requereix (o així es valora) la intervenció educativa (5% respectivament) i on tant sols cal centrar-se en solucionar i resoldre la manifestació momentània del conflicte.

En segon lloc, en allò relatiu a l'existència o no de fenòmens violents i la seva tipologia, s'identifica una relació molt similar a l'anterior. Quan existeix violència física les pautes orientatives agafen una major rellevància (78%), sembla que permeten resoldre el conflicte de manera més ràpida i directa. De la mateixa manera, quan la violència no és física, la presa de consciència guanya terreny i l'acció reflexiva sembla ser una opció més plausible

(20%, quasi el doble que a les altres categories).

Per últim, només quan no hi ha violència (ni física ni simbòlica) és quan apareixen algunes intervencions que no comporten intervenció educativa (4%). En aquest sentit, sembla coherent pensar que en el moment en que aquesta dimensió del conflicte apareix la no intervenció educativa, sigui del tipus que sigui, apareix com a inadmissible.

Un element interessant per a la reflexió és el relatiu a la capacitat que presenten les intervencions per a resoldre o no els conflictes presentats (taula 25).

En primer lloc, i tot i el residual de les respostes, sembla que la no intervenció educativa es postula com la intervenció amb menys èxit de totes les contemplades (33%). En segon lloc, la presa de consciència ocuparia un segon lloc en

aquesta classificació, amb una taxa de resolució del 50%, si bé, amb el percentatge més elevat de conflictes parcialment resolts (36%). És probable pensar aquí en la hipòtesis de que aquest tipus d'intervencions més reflexives treballen més a mig-llarg termini. Finalment, les pautes orientadores apareixen com a recurs més efectiu en la resolució total dels conflictes (66%) i com a intervenció que menys conflictes deixa sense resoldre (11%).

Abans d'entrar en els processos d'autoavaluació de les intervencions realitzades per les educadores, és interessant destinar uns segons a observar la capacitat de resolució dels conflictes pels tipus de conflictes identificats (taula 26).

En primer lloc, els conflictes observats més recurrents, els relatius a la "falta de respecte cap als companys i/o el grup", són també els que menys percentatge de resolució presenten

Taula 24. Tipus d'intervenció per existència de violència i tipologia

		No	Violència no física	Violència física	Total
S'intervé per parar la crisi però no es fa intervenció educativa.	Recompte	3	0	0	3
	Percentatge	4%	0%	0%	3%
S'intervé per parar la crisi i es donen algunes pautes orientadores que facilitin a l'infant trobar solucions.	Recompte	50	13	7	70
	Percentatge	68%	65%	78%	68%
S'intervé per parar la crisi, es donen pautes per trobar solucions, i es busca una presa de consciència	Recompte	9	4	1	14
	Percentatge	12%	20%	11%	14%
Altres intervencions	Recompte	12	3	1	16
	Percentatge	16%	15%	11%	16%
Total	Recompte	74	20	9	103
	Percentatge	100%	100%	100%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 25. Tipus d'intervenció per grau de resolució del conflicte

		Resolt	Parcialment resolt	No resolt	Altres	Total
S'intervé per parar la crisi però no es fa intervenció educativa.	Recompte	1	0	1	1	3
	Percentatge	33%	0%	33%	33%	100%
S'intervé per parar la crisi i es donen algunes pautes orientadores que facilitin a l'infant trobar solucions.	Recompte	46	13	8	3	70
	Percentatge	66%	19%	11%	4%	100%
S'intervé per parar la crisi, es donen pautes per trobar solucions, i es busca una presa de consciència	Recompte	7	5	2	0	14
	Percentatge	50%	36%	14%	0%	100%
Altres intervencions	Recompte	9	3	3	1	16
	Percentatge	56%	19%	19%	6%	100%
Total	Recompte	63	21	14	5	103
	Percentatge	61%	20%	14%	5%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 26. Tipus de conflicte per grau de resolució del conflicte

		Resolt	Parcialment resolt	No resolt	Altres	Total
Comportament fora de to	Recompte	10	4	2	1	17
	Percentatge	59%	24%	12%	6%	100%
Manca d'atenció o participació incorrecta	Recompte	14	4	6	0	24
	Percentatge	58%	17%	25%	0%	100%
Falta de respecte cap a un company i/o el grup	Recompte	18	10	6	3	37
	Percentatge	49%	27%	16%	8%	100%
Desacord o falta de respecte a l'entrenador/a	Recompte	5	1	0	1	7
	Percentatge	71%	14%	0%	14%	100%
Altres incidents	Recompte	16	2	0	0	18
	Percentatge	89%	11%	0%	0%	100%
Total	Recompte	63	21	14	5	103
	Percentatge	61%	20%	14%	5%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 27. Tipus d'intervenció per procés reflexiu desenvolupat posteriorment

		Prevenció via detecció de les necessitats	Millora de la dimensió relacional i de la connexió amb el grup	Millora de les propostes didàctiques	Altres	Total
S'intervé per parar la crisi però no es fa intervenció educativa.	Recompte	0	0	1	1	2
	Percentatge	0%	0%	50%	50%	100%
S'intervé per parar la crisi i es donen algunes pautes orientadores que facilitin a l'infant trobar solucions.	Recompte	26	11	17	12	66
	Percentatge	39%	17%	26%	18%	100%
S'intervé per parar la crisi, es donen pautes per trobar solucions, i es busca una presa de consciència	Recompte	6	2	2	4	14
	Percentatge	43%	14%	14%	29%	100%
Altres intervencions	Recompte	5	2	2	6	15
	Percentatge	33%	13%	13%	40%	100%
Total	Recompte	37	15	22	23	97
	Percentatge	38%	15%	23%	24%	100%

Font: Explotació del qüestionari

(tant sols un 49%). Tal i com hem vist en taules anteriors aquesta categoria agrupa els conflictes més greus i els que tenen una major probabilitat de violència, i per això, també és probable que siguin els més difícils de resoldre, al menys de forma completa.

En segon lloc, i com a contrapunt, els conflictes produïts pel desacord amb l'entrenadora són els que tenen un major percentatge de resolució (71%). De nou, com aquests generalment estaven causats per malentesos de comunicació i a més hi ha un adult (que té una autoritat pedagògica) participant de forma directa en el

conflicte, és viable pensar que la seva resolució és més "senzilla".

Per últim, la "manca d'atenció i/o participació incorrecta en les activitats" es troba molt vinculada a elements personals i contextuals de l'infant (tals com la manca d'habilitats socio-emocionals) i per això és lògic que la seva resolució sovint escapi a les possibles intervencions que les monitores poden desenvolupar (25% de conflictes no resolts).

Finalment, i per acabar l'anàlisi bivariada, ens queda preguntar-nos al voltant dels processos

Taula 28. Reflexió d'autoavaluació/proposta de millora per grau de violència identificada

		No	Violència no física	Violència física	Total
Prevenició via detecció de les necessitats	Recompte	24	9	4	37
	Percentatge	35%	50%	44%	39%
Millora de la dimensió relacional i de la connexió amb el grup	Recompte	12	3	0	15
	Percentatge	17%	17%	0%	16%
Millora de les propostes didàctiques	Recompte	15	5	1	21
	Percentatge	22%	28%	11%	22%
Altres	Recompte	18	1	4	23
	Percentatge	26%	6%	44%	24%
Total	Recompte	69	18	9	96
	Percentatge	100%	100%	100%	100%

Font: Explotació del qüestionari

Taula 29. Reflexió d'autoavaluació/proposta de millora per grau de resolució del conflicte

		Result	Parcialment result	No result	Altres	Total
Prevenició via detecció de les necessitats	Recompte	22	8	6	1	37
	Percentatge	36%	44%	43%	25%	38%
Millora de la dimensió relacional i de la connexió amb el grup	Recompte	12	3	0	0	15
	Percentatge	20%	17%	0%	0%	15%
Millora de les propostes didàctiques	Recompte	15	4	2	1	22
	Percentatge	25%	22%	14%	25%	23%
Altres	Recompte	12	3	6	2	23
	Percentatge	20%	17%	43%	50%	24%
Total	Recompte	61	18	14	4	97
	Percentatge	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Explotació del qüestionari

d'autoavaluació que les educadores desenvolupen al voltant de les seves activitats, pràctiques i intervencions (taules 26, 27 i 28).

El primer element a ressaltar és que els processos d'autoavaluació (sota la premissa del que milloraria a la següent classe) són altament heterogenis. Si bé la prevenció i detecció de les necessitats dels infants apareix sistemàticament com a element més recurrent la disparitat és altíssima. Això posa de relleu la possible necessitat de sistematitzar aquests processos de reflexió i cercar noves propostes que permetin ordenar una mica més aquests aspectes.

A més, s'observa que fins a un 10% de les educadores no realitzen aquest procés d'autoavaluació o no han omplert les preguntes realitzades al voltant del mateix.

Si s'introdueix la variable de l'existència d'algun tipus de violència o no (taula 27) es pot observar clarament com la prevenció de les necessitats

apareix sobredimensionada en els casos on si que hi ha violència (50% i 44% respectivament).

En aquest sentit, els conflictes amb violència física es tendeixen a relacionar estretament amb aquesta necessitat de prevenir millor les necessitats dels infants (44%) alhora que es vinculen amb altres elements reflexius específics d'aquest tipus concret de conflictes (44%) i no concretats al qüestionari prèviament.

D'altre banda, en els casos on no s'arriba a materialitzar la violència física la prevenció sembla ocupar un espai encara més gran dins de l'imaginari de les educadores (50%). Aquest procés comparteix espai amb aquelles reflexions que van en la línia de millorar les propostes didàctiques (28%) per tal de facilitar el desenvolupament no conflictiu de la sessió.

Per últim, en els casos on no s'identifica violència als conflictes l'heterogeneïtat de respostes es molt elevada, amb clara presència dels processos

reflexius al voltant de la prevenció (35%) però també de la necessitat de millora de la dimensió relacional (17%) i de les propostes didàctiques (22%).

Per últim, a la taula 28 s'analitza si els processos d'autoavaluació venen mediatos d'alguna manera per la resolució o no dels conflictes que s'han presentat. En aquest sentit, quan el conflicte no s'ha resolt o s'ha resolt de forma parcial es pot observar com les reflexions en torn a la necessitat de millorar la prevenció guanyen pes substancial (43% i 44% respectivament). De nou, tal i com succeïa amb la taula anterior, quan el conflicte és més greu, presenta casos de violència i/o no

s'ha resolt, la categoria d'altres reflexions auto-avaluatives guanya molt més pes. En futures edicions caldrà desglossar aquesta categoria i tractar de capturar-la amb més detall.

Finalment, quan el conflicte si que es resol l'heterogeneïtat torna a ser la tendència imperant. La necessitat de prevenció (36%), la possibilitat de millorar la dimensió relacional (20%) o de millorar les propostes didàctiques (25%) apareixen de forma pràcticament equitativa, deixant espai com ha sigut habitual al llarg de l'informe, a la sempre present categoria d'"altres" (20%).

Capítol 4. Conclusions, lliçons apreses i propostes.

En aquest apartat recollim aquells aprenentatges que la recerca ens ha aportat fins ara i aquelles reflexions que ens donen pautes per continuar aprofundint en el tema.

L'estructurem en una primera part on recollim alguns aprenentatges sobre com són els conflictes, quines en són les causes i com s'afronta la violència. En un segon moment recollim idees sobre l'abordatge dels conflictes per part de les educadores. Seguidament reflexionem sobre bondats i dificultats de la metodologia emprada. Finalment apuntem reptes i propostes per continuar el procés de recerca-aprenentatge en el que estem immersos.

4.1. Sobre com són els conflictes en les activitats esportives extraescolars en entorns d'alta vulnerabilitat social.

Característiques dels conflictes

- Els conflictes observats són majoritàriament **lleus, individuals, sense** una expressió explícita de **violència** i relatius a la pràctica de l'**activitat central**¹².
- Sembla que hi ha relació entre el tipus de **conflicte i les edats**. En aquest sentit, els més petits tendeixen a tenir una major quantitat de problemes relacionats amb el control del to o el manteniment de la seva participació de forma correcta, majoritàriament conflictes lleus (88%). En la franja d'edat de primària és on apareix un major percentatge de conflictes intermedis (27%) i greus (11%). Les participants més grans presenten una major quantitat d'aquells relatius a l'enfrontament amb l'entrenadora, l'abandonament de la sessió per motius de disconformitat o d'altres formes de disrupció de l'activitat, classificats majoritàriament com a lleus (73%).
- En quan a l'**espai on succeeixen els conflictes**, la majoria de conflictes passen en l'espai central de la sessió, quan juguen i estan en acció, com és de preveure. Això ens reafirma en la importància de la presència i observació de la monitora en aquesta estona per poder

intervenir amb encert si és necessari, i per poder recuperar-ho a la part final de la sessió per treballar la presa de consciència d'allò que n'aprenen. D'altra banda un 15% de conflictes passen en el cercle inicial, tot i que és provable que vinguin de fora la sessió, si estan vius quan comencem cal reconèixer-los i abordar-los per poder continuar adequadament.

Afrontament de la violència:

- S'identifica presència de violència en aproximadament 3 de cada 10 conflictes (28%). En 1 de cada 10 (9%) es dona violència física. Com més grans són els nois i noies menys violència física hi ha (en adolescent s'observen violències però en cap cas físiques). Alhora intuïm que hi ha menys capacitat de les educadores per identificar altres violències més subtils vinculades a estereotips culturals o de gènere, per exemple. En aquest sentit seria interessant aprofundir en l'anàlisi de la percepció i l'abordatge de les violències no físiques per part de les entrenadores, cosa que la FEEB fa quan introdueix formació intercultural i de gènere amb els seus equips educatius.
  - En cap cas s'identifica violència quan el conflicte és amb l'entrenadora. Això ens fa pensar en que les educadores aconsegueixen un nivell raonable d'autoritat pedagògica i maneig del conflicte.
  - La manca d'habilitats socio-emocionals apareix com l'indicador més rellevant, en el sorgiment de violència, el que reafirma la hipòtesis de prioritzar el treball socio-emocional que comporta la PrOvenció com a eina d'educar per la no violència.
  - Es té assumit que en el moment en que apareix violència la no intervenció educativa, sigui del tipus que sigui, apareix com a inadmissible. Indicador interessant perquè implica una visió integrada i consolidada.
- #### Gravetat dels conflictes
- Els conflictes valorats com a més greus i on més sovint apareix violència són els classificats com a "falta de respecte a companys o al grup". El PRPS treballa el

12. Les sessions que usen el PRPS tenen 3 moments: cercle d'entrada, activitat central i cercle final.

“respecte per les opinions i els sentiments de les altres persones” com a primer nivell d’aprenentatge de la responsabilitat i inclou l’aprenentatge de la resolució de conflictes com un dels seus continguts clau. Això reafirma l’interès en aprofundir en el primer nivell del PRPS, i en l’educació en el conflicte.

- Alhora, la falta de respecte és la causa més freqüent dels conflictes entre dos infants. Això ens porta a relacionar el respecte amb la bona qualitat de les relacions entre nois i noies i reforça la idea de la PrOvenció. Cal teixir una xarxa de relacions no violentes sòlida i conscient com a base de la creació de comunitat i de l’entrenament d’habilitats sòcio-emocionals dels nois i noies.

Causes

- La **situació particular d’alguns infants** s’observa com la causa d’origen més determinant en el desencadenament dels conflictes identificats. L’impacte de les situacions de vulnerabilitat en que viuen aquests infants, que sovint comporten mancances afectives i d’estructuració familiar, ens avala la hipòtesis de que el funcionament del grup educatiu s’ha de donar en un context on hi hagi, d’una banda, un equilibri conscient entre fermesa i benevolència per part de l’educadora (fermesa amb amor). De l’altra, un treball de grup que garanteixi entre els infants la cura i l’ajuda mútua dins d’aquest mateix equilibri de fermesa/benevolència entre ells. Això és el que busca el treball coordinat de Marc Normatiu i PrOvenció.
- Bona part dels conflictes individuals s’associen a manca d’atenció o participació incorrecte en l’activitat per part d’alguns infants. Sovint es tracta dels mateixos infants que plantegen conflictes de forma reiterada. Això ens fa pensar en la hipòtesis que en tots els grups hi ha un percentatge petit de nens i nenes que, per la seva situació personal, no aconsegueixen participar del grup i de les activitats adequadament. En la tipologia de grups de la FEEB aquest percentatge augmenta respecte grups d’altres entorns socials. A més, els resultats recollits mostren que aquesta és una de les principals preocupacions de les educadores. Cal preveure la presència d’aquest percentatge de participants, naturalitzar-ho i buscar estratègies que els ajudin. Per aquests infants i joves constatem que un marc normatiu ferm, democràtic, dialogant (amb tot el grup), restauratiu i assertiu és una estratègia

clau. Això exigeix per part de l’educadora una bona integració del Marc Normatiu com a eina de treball, i de la crisi com a oportunitat de transformació, per tal de sostenir aquelles situacions que plantegen aquests nens i nenes amb fermesa, serenitat, determinació i estima.

- La segona causa de conflicte identificada és la **manca de claredat i poc respecte a les normes**. Això ens fa insistir en la hipòtesis que un dels principals reptes de les monitores és l’aprofundiment en la comprensió del concepte de Marc Normatiu i la integració dels recursos que els permet posar-lo en pràctica amb encert. Així mateix, la tercera causa són **malentesos de comunicació**, el que ens porta a insistir en el valor de treballar a fons la PrOvenció.
- Un **plantejament didàctic no adequat** s’identifica en alguns casos com causa de faltes de respecte i de violència. Al llarg de l’estudi es recullen diverses respostes que atribueixen la causa del conflicte a qüestions relatives al “mal” plantejament i desenvolupament tècnic de la sessió (poc dinamisme, poc coneixement de determinats aspectes de l’esport, exercicis massa complicats, etc.). Constatem que una bona didàctica (que garanteixi activitats divertides, que proposin reptes adequats als infants i ajustades a les característiques de temps, espai i grup) evita conflictes innecessaris. Per això reafirmem la didàctica com a tercer element clau del model metodològic de l’educació en el conflicte que en aquest projecte proposem.
- Finalment, la necessitat de reconeixement o de justícia apareixen com la causa principal que desencadena faltes de respecte. Això ens reafirma en el valor de treballar des d’un plantejament cooperatiu per garantir el reconeixement mutu (aquest és l’objectiu de la PrOvenció), i en un marc normatiu clar i consensuat que garanteixi la sensació de justícia.
- S’identifiquen dos elements com a principal activador de la crisi (manifestació del conflicte): la manca de motivació, d’habilitats socials i de gestió de les emocions, especialment a l’hora de gestionar el conflicte. I els comportaments per cridar l’atenció derivats de la necessitat de reconeixement. Novament ambdós elements els relacionem amb les carències i necessitats sòcio-afectives demostrades pels nois i noies.

En aquest sentit, la frustració derivada de la pròpia pràctica esportiva i de l’element competitiu (no voler perdre, voler fer gol per

aconseguir l'èxit, etc.), apareix com una de les expressions més freqüents d'aquest fenomen. Tot i que reconeixem el valor de l'ús de la competició pel desenvolupament d'algunes habilitats, i per la motivació, insistim que per aconseguir els objectius educatius de la FEEB cal garantir un context inclusiu en les activitats, això requereix d'una base cooperativa (la PrOvenció) sobre la que les educadores introdueixen activitats competitives conscientment i per objectius educatius específics.

4.2. Sobre com les educadores aborden els conflictes

- La resolució dels conflictes desenvolupada per part del cos de professionals apareix al qüestionari com una resposta individualitzada, reflexiva, efectiva i que evita caure en **solucions sancionadores i no educatives**. Si bé hi ha molt més marge de millora, tal i com les pròpies monitores posen de relleu als seus processos d'autoavaluació, sembla que el model d'èxit basat en les oportunitats dels infants està fermament arrelat.
- La principal tendència que tenen les monitores a l'intervenir en els conflictes és "parar la crisi i donar algunes pautes orientadores que facilitin a l'infant trobar solucions" (68%). En una mesura molt menor es treballa una presa de consciència dels aprenentatges derivats del conflicte. Això mostra que les educadores participants en el LC **tenen prou recursos per abordar els conflictes de forma exitosa per la seva resolució, però que manca aprofundir en eines d'educació en el conflicte que els permeti anar més enllà** i treballar com prendre consciència, individual i grupal, d'allò que poden aprendre dels conflictes viscuts en la sessió de cara al seu desenvolupament socio-emocional. Tenim la hipòtesis de que la presa de consciència va vinculada a un bon treball en el cercle final de tancament de sessió.
- Les **intervencions** enfocades a aturar el conflicte però **que no fan cap tipus d'intervenció educativa** només es porten a terme quan els **conflictes són individuals i de caràcter lleu**, majoritàriament en **edats més petites**, reduint-se gradualment segons pugen d'edat i desapareixen en adolescents on sempre hi ha intervenció educativa. Sembla que es tracta de fets que no requereixen un treball reflexiu que vagi més enllà d'aturar el comportament disruptiu, sovint derivat de la manca de maduresa que implica l'edat.
- Les intervencions enfocades a la **presa de consciència són més habituals en conflictes lleus i intermedis**, amb violència verbal, **que en els greus o amb violència física**, on en els casos recollits s'intervé per parar la crisi i donar pautes orientadores per a la resolució. Sorpren, donat que els conflictes greus poden aportar aprenentatges molt significatius, pel que intuïm que es correspon amb la dificultat per sostenir i encarar la crisi. En el cas de conflictes violents cal aprofitar-los per insistir en educar en la no violència. En aquest sentit identifiquem un repte sobre el que aprofundir, donat que les educadores haurien d'associar que en casos de conflictes greus sempre cal extreure aprenentatges per a les persones afectades i per al grup.
- Hi ha un **percentatge important d'èxit en la resolució del conflicte** després de la intervenció de l'adult, en el 60% dels casos els infants acaben tranquils, contents, satisfets o convençuts. Juntament amb les evidències de que els equips educatius utilitzen les eines apreses per aprofitar el conflicte com oportunitat, ens permet constatar que l'esforç en formar les professionals en educació en el conflicte els aporta motivació i capacitat per abordar-los.
- Quan no s'aconsegueix tancar un conflicte constatem que les educadores preveuen intervencions per la propera sessió. Les estratègies majoritàriament utilitzades en retrobar l'infant passen per l'anticipació, l'escolta i el reforç positiu.
- És rellevant constatar que **la no intervenció educativa** en el conflicte es postula com **la intervenció amb menys èxit de totes les contemplades** (33%).
- Els conflictes observats més recurrents, els relatius a la "falta de respecte cap als companys i/o el grup", són també els que menys percentatge de resolució presenten (tant sols un 49%). Aquesta categoria agrupa els conflictes més greus i els que tenen una major probabilitat de violència, i per això, també és probable que siguin els més difícils de resoldre, al menys de forma completa. Això fa evident **el valor d'impulsar metodologies sistematitzades com el PRPS i l'Educació en el conflicte de forma estructural per aconseguir els objectius educatius** previstos.

4.3. Sobre la metodologia emprada

Ens sembla important, en aquest moment del procés del LC (tancament de la primera fase), reflexionar també entorn la metodologia emprada per poder encarar amb major eficiència una nova etapa. En aquest sentit ens adonem de diversos error i encerts.

- És un encert **vincular el treball a un procés formatiu i d'aprenentatge col·laboratiu** amb les educadores participants. Esdevé rellevant que la majoriatenen unprocésformatiuprevieneducació en el conflicte dins del projecte "Barcelona Conviu", però amb nivells d'aprofundiment molt diversos que es palpa en els resultats.
- No totes les educadores contesten amb la mateixa freqüència i profunditat, el que pot generar biaixos en al recollida d'informació.
- La combinació entre buscar la pràctica-reflexiva de les entrenadores (reflexió qualitativa) i al mateix temps recollir informació quantitativa amb el mateix instrument, ens ha portat a no poder mantenir la motivació de les educadores suficientment, i ahora recollir una diversitat de respostes en alguns apartats (recopilades en l'aparta "altres") que ens ha dificultat l'anàlisi.
- Hi ha un **decreixement en la freqüència de respostes al qüestionari a mesura que avancen les setmanes**. Intuïm que pot ser degut a dues causes: d'una banda i com dèiem en el punt anterior, aquest intenta aportar pràctica reflexiva, això passa en els primers temps, però quan les educadores han integrat els elements que el qüestionari els aporta (possibles idees per modificar la didàctica, per recuperar el conflicte en la següent sessió, etc.) sembla que els baixa la motivació per continuar responent. De l'altra, el qüestionari és relativament llarg, potser massa per demanar omplir-lo després de cada sessió. Finalment, pensem que haver fet algun retorn durant el procés i no només al final hagués facilitat la motivació per continuar el nivell inicial de resposta.
- Tot i l'esforç per categoritzar les possibles característiques i comportaments davant el conflicte a partir de la prova pilot, la diversitat de respostes recollides en "altres" ens fa pensar que ens **cal aprofundir més en la definició i classificació de les categories sobre les que investigar** els diversos elements del conflicte i la seva intervenció.
- Hi ha alguns continguts del qüestionari, com la diferència entre la qüestió 5 i la 6, el

desencadenant de la crisi (fets) i les causes del conflicte (necessitats), que constatem que no queden prou clars per les entrenadores, pel que cal **aprofundir més en la definició d'aquests continguts**.

- Els processos **d'autoavaluació** (sota la premissa del que milloraria a la següent classe) són altament heterogenis. Si bé la prevenció i detecció de les necessitats dels infants apareix sistemàticament com a element més recurrent la disparitat és altíssima. Això posa de relleu la possible necessitat de sistematitzar aquests processos de reflexió i cercar noves propostes que permetin ordenar una mica més aquests aspectes.
- Hem estat molt curosos en la sistematització i anàlisi de les dades recollides a través del qüestionari, però poc en aprofitar les sessions de formació com espais de recollida d'informació, hem fet sistematitzacions poc aprofundides i poca avaluació, aquest ha estat un error metodològic important.

4.4. Nous reptes i propostes

És important observar els resultats per identificar pautes de com continuar, tan a nivell metodològic de quina proposta col·laborativa i formativa fem a les educadores, com per revisar indicadors i la manera de recollir les dades.

A nivell de continguts a treballar i dels indicadors:

- Seria interessant **aprofundir en els tipus de violències** que apareixen, tan per identificar comportaments sobre els que treballar (insults, humiliacions, etc.), com per aprofundir en la capacitat d'identificació de violències subtils de les educadores.
- Queda pendent aprofundir en l'ús que les educadores fan de tots els **recursos vinculats al triangle MN/PrOvenció/Didàctica**, tan a nivell de la seva formació, com dels resultats de la seva aplicació. El fet de que el marc teòric evolucionés en paral·lel al treball de recollida de dades no va permetre planificar-ho suficientment a l'inici.
- Ens cal treballar més els indicadors, en especial respecte la informació recollida en la categoria "altres".
- És important insistir en el **treball sòcio-emocional**, tan de les entrenadores com en

aportar-los eines pedagògiques per treballar-ho amb els infants i joves, donat que apareix com un element substancial en els conflicte i el seu abordatge.

A nivell metodològic:

- Cal una **metodologia que preservi la motivació i la participació** de les entrenadores, alhora que permeti una bona recollida d'informació.
- La FEEB proposa treballar amb els dos programes Convivim i Temps de Joc en paral·lel, es pot valorar l'interès d'implicar entrenadores que participen dels dos programes.
- Proposem **centrar la recollida d'informació en espais de trobada i intercanvi**. Entenem que aquests permeten aprofundir en la pràctica-reflexiva de les entrenadores, alhora que recollir informació quantitativa i qualitativa rellevant.

Els equips educatius de la FEEB contenen amb espais formatius periòdics, pel que preveure una freqüència de trobada trimestral (2 o 3 trobades al llarg del curs) entenem que pot facilitar mantenir un bon nivell de motivació i participació.

La sessió trimestral pot preveure treballar indicadors específics d'alguna activitat observada responnent *in situ* un qüestionari de recull de dades. Per tenir dades concretes, aquest pot ser per analitzar una sessió-classe específica per entrenadora, la darrera que hagin fet amb el seu grup d'infants. És important reconèixer-los el temps aportat ja sigui visibilitzant l'esforç o pagant el temps dedicat.

En una segona part aquesta sessió trimestral ha de preveure un espai de supervisió i intercanvi d'experiències, un espai formatiu i de recollida d'informació qualitativa intuïm molt valuosa.

- Això pot combinar-se amb 1-2 preguntes quantitatives senzilles incorporades en l'avaluació de cada sessió (número de conflictes, nivell de gravetat, etc.).
- Els programes de la FEEB compten amb observacions sistemàtiques per part de l'ISSO (dos al trimestre per cada entrenadora), es pot incorporar en la metodologia d'observació aspectes vinculats a l'abordatge del conflicte.

Referències

- Barrientos, A., & Caireta, M. (2017). *Educar per a la transformació de conflictes des de l'esport escolar. L'experiència de la FEEB*. Barcelona: ECP.
- Cascón, P. (2001). *Educar en y para el conflicto*. Barcelona: UNESCO.
- Cotera, C. (sense data). La disciplina. *Recuperat de <https://www.monografias.com/trabajos14/disciplina/disciplina.shtml>*. México.
- Maristany, B & Caireta, M. (2017). *Trans-formacio de conflictes versus Re-solució*. ECP (<https://escolapau.uab.cat/municipisipau/municipis/Ficha15.pdf>).
- Schmill, V. (2008). *Disciplina inteligente en la escuela. Hacia una pedagogía de la no-violencia*. Ciudad de México: Producciones Educación Aplicada.

Bibliografia consultada

- Capllonch Bujosa, M; Figueras Comas, S; Lleixà Arribas, T (2014) *Prevención y resolución de conflictos en educación física: estado de la cuestión Prevention and conflict resolution in physical education: a review paper*. Retos. Nuevas tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación 2014, nº 25, pp. 149-155 <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/101816/1/630793.pdf>
- Cantón Chirivella, E (2005) *La resolución de conflictos en al práctica deportiva escolar* <file:///C:/Users/2026241/Downloads/93471-Texto%20del%20art%C3%ADculo-378401-1-10-20100127.pdf>
- Costes, A. (2003). *Los conflictos en la sesión de educación física*. Cuadernos de Pedagogía, 322, 72-74.
- Sáez de Ocariz, U; Lavega, P; March, J. *El profesorado ante los conflictos en la educación física. El caso de los juegos de oposición en Primaria* http://aufop.com/aufop/uploaded_files/articulos/1375393677.pdf
- Sáez de Ocariz, U; Lavega, P. *Transformar conflictos en educación física en primaria a través del juego. Aplicación del índice de conflictividad* [file:///C:/Users/2026241/Downloads/Transformar conflictos en educacion fisi.pdf](file:///C:/Users/2026241/Downloads/Transformar%20conflictos%20en%20educacion%20fisi.pdf)

ANNEX 1. Qüestionari de la prova pilot

Laboratori de conflictes del CEEB. Fitxa de recollida d'informació

Setmana:	
Centre:	Grup:

Nº:	Nivell gravetat: <ol style="list-style-type: none"> 1. Lleu: sense dany físic ni moral però interromp lleument la classe 2. Intermedi: Dany físic lleu amb reconeixement immediat i interrupció breu de la classe. 3. Greu: dany físic o moral sense reconeixement immediat que paralitza la classe. Conflicte lleu que es repeteix moltes vegades. 4. Molt greu: Assetjament escolar, armes, drogues, abús sexual. Correspon a les autoritats pertinents.
<p>Resum del conflicte: Què ha passat? Qui hi ha participat? On ha estat? Quan? Descripció dels fets, narrar el que ha passat. <i>Exemple: Al començar l'activitat, al camp de futbol, ningú de l'equip A volia ser porter, han començat a discutir i cridar-se, l'Alex insistia en que li tocava a l'Ivan que mai ho era, l'Ivan s'ha enfadat dient-li "imbècil" i empentant-lo i l'Alex s'hi ha tornat amb una patada. La resta de l'equip mirava i es queixava de que volien jugar.</i></p> <p>. Hi ha hagut violència? <i>Exemple: si</i></p> <p>. Quin creus que és el motiu que ha causat el conflicte? <i>Exemple: Fer de porter els avorreix. L'Ivan i l'Alex tenen mala relació i salten molt sovint, en qualsevol situació que ho permeti.</i></p>	
<p>Estratègia aplicada: Com has intervingut? Què has fet? <i>Exemple: He parat l'activitat. He fet anar a l'Alex a seure a un racó per calmar-se i a l'Ivan a un altre. He pautat al grup que serien porters 3 minuts cadascú i en quin ordre. He anat a parlar amb l'Alex i li he fet 3 preguntes: Què ha passat? (saber la seva versió) Com estàs? (saber com estava en aquell moment respecte el que havia passat), Què t'agradaria que passés? Li he recordat la norma de que si algú actua amb violència surt del camp fins tranquil·litzar-se i reparar. Li he preguntat què estava disposat a fer per reparar-ho i poder tornar a jugar? El mateix he fet amb l'Ivan. Els dos han acceptat no tornar a barellar-se, i ser porters 6 minuts cada un.</i></p>	
<p>Resultat: Com ha acabat? S'ha solucionat el problema? Com han quedat els afectats (contents, tranquils, resignats, enfadats, convençuts...)? <i>Exemple: Han tornat al terreny de joc i els he posat de porters un a cada equip 6 minuts. Al cercle final ho he recuperat recordant que no és acceptable pegar-se ni insultar-se perquè era faltar-se el respecte. He proposat instaurar la norma que el porter serà rotatori 3' i l'han acceptada.</i></p>	
<p>Ha sorgit alguna nova norma a partir del conflicte? <i>Exemple: Sí. La de ser porters de manera rotatòria.</i></p>	

ANNEX 2. Qüestionari

Laboratori de conflictes del CEEB. Fitxa de recollida d'informació

Objectiu: fer un instrument de recollida d'informació i alhora de pràctica reflexiva, que ens ajudi a pensar junts per millorar les eines que tenim per abordar els conflictes.

Quants conflictes s'han produït en la sessió?

0   1   2   3   4   5   >5

Com han sigut els conflictes d'aquesta sessió? Si n'hi ha hagut algun indica la gravetat, seguint les indicacions:

Nivell de gravetat:			
Lleu: sense dany físic ni moral però interromp lleument la classe	Intermedi: Dany físic o moral lleu involuntari amb reconeixement immediat i interrupció breu de la classe. O conflicte lleu que es repeteix moltes vegades.	Greu: dany físic o moral sense reconeixement immediat, que paralitza la classe, voluntari. O conflicte Intermedi que es repeteix moltes vegades.	Molt greu: Assetjament escolar, armes, drogues, abús sexual. Correspon a les autoritats pertinents.

El 1r	Lleu	Intermedi	Greu	Molt greu
El 2n	Lleu	Intermedi	Greu	Molt greu
El 3r	Lleu	Intermedi	Greu	Molt greu
El 4t	Lleu	Intermedi	Greu	Molt greu
El 5e	Lleu	Intermedi	Greu	Molt greu

Escull el més greu i a partir d'ara centra't només en aquest.

1. Què ha passat? Descriu els fets.

- Comportament fora de to d'un infant (crida, pica, fa pataleta, etc.). No fa mal a ningú més).
- Manca d'atenció i/o de saber com ha de participar en l'activitat d'un infant concret.
- Desacords entre companys/es, discrepàncies en el joc.
- Faltes de respecte entre companys/es (insultar, agredir físicament, agredir no verbalment, agredir verbalment).
- Falta de respecte al grup.
- Desacords amb l'entrenador/a (en la proposta d'activitat, en les consignes, en les demandes que fa al grup).
- Falta de respecte a un adult (l'entrenador o qualsevol altre).
- Enfado entre equips diferents en partits de competició entre escoles.
- Abandonament de l'activitat sense donar explicacions.
- Altres. Si no correspon a cap d'aquestes caselles explica breument què ha passat:

2. A qui ha implicat?

- afecta a un nen/a (problema individual puntual)
- afecta a un nen/a, el mateix repetidament (problema individual que es repeteix)
- afecta a 2 nens (puntualment)
- afecta a 2 nens (es repeteix amb els mateixos)
- a uns pocs nens/es (de 3 a 5).
- a tot el grup
- entre algun/s nens/es i l'entrenador/a
- entre tot el grup i entrenador/a
- amb famílies
- amb adversaris (en partits)
- amb públic rival

3. Quan ha passat?

- Abans de la classe
- Cercle de benvinguda
- Activitats centrals
- Cercle final
- Canals digitals
- Partit
- Temps lliure
- Altres On?

4. Hi ha hagut violència?

- No
- Verbal
- No verbal (gestual)
- Física
- Totes
- Altres. Quines?

5. Què creus que ha desencadenat la crisi? (l'explosió d'emocions, el fet que ha alterat la classe)

- No saber gestionar la frustració (mal perdre, no acceptar l'equip que em toca...)
- Manca d'habilitats socials
- Avorriment
- Necessitat de reconeixement que l'han ofès, que l'han atacat
- Dificultat d'atenció d'alguns infants
- Manca de motivació
- Sensació d'injustícia perquè es fan trampes
- Altres. Quines?

6. Sabries identificar la causa que ha originat el conflicte? (Què ha passat anteriorment que ha acabat en la crisi?)

- Malentès de comunicació.
- Plantejament de l'activitat no adequada a les necessitats/interessos del grup (exercicis mal dissenyats).
- Manca de claredat en les normes (les normes no han quedat clares, no s'han respectat o no s'han portat a terme les conseqüències previstes si se salten).
- Situació particular d'algun nen/a (necessitats educatives especials).
- Reptes no adequats a l'infant o grup.
- Proposta competitiva inadequada.
- Altres. Quina?

7. Com has intervingut?

- No intervenc en el moment. El deixo marxar fins que es calmi al racó de la calma.
- Segueixo amb el grup. Quan puc vaig a parlar amb l'/els afectats/des al racó de la calma.
- Si un nen s'aparta de l'activitat no el deixo tornar a l'activitat quan ell vol, sinó quan es compromet amb la reparació i reflexiona sobre què aprèn de l'experiència (utilitzo les preguntes: Què ha passat? A qui has de demanar disculpes? Què aprens? A què et compromets).
- Recordo el nivell de PRPS on estem o les normes per a què qui s' hagi despistat i n'hagi sortit hi pugui retornar
- Com a educador intervenc i clarifico (els dono pautes perquè ho resolguin però no faig una reflexió -presa de consciència- amb ells per aprofitar la situació com a oportunitat d'aprenentatge).
- Com a educador intervenc, clarifico i acompanyo al nen/a a fer una reflexió educativa sobre que aprèn de l'experiència.
- Aplico el marc normatiu establert pel grup amb fermesa.
- Consensem una nova norma que doni resposta a situacions similars futures (entenc/accepto/em comprometo).
- Faig una intervenció particular per algú/s responnent a necessitats especials d'algun infant o grup
- Faig contenció.
- Altres (descriu breument)

8. Quin ha estat el resultat?

9. Com han quedat les persones afectades?

- Tranquil·la/es
- Contenta/es
- Convençuda/es
- Resignada/es
- Reflexiva/es
- Satisfeta/es
- Decepcionada/es
- Enfadada/es
- Dolguda/es
- Indiferent
- Altres

10. Si el conflicte queda obert, què preveus fer amb ell en la següent sessió?

- Saludar els/les afectades a l'inici de la classe, recordant què va passar, demanant com estan respecte el que va passar i indicant què hi ha pendent de resoldre.
- Dir-los les expectatives que tinc d'ells/es per la classe en referència al conflicte.
- Amb calma, fer una reunió per pactar la solució.
- Altres. Quines?

11. Si revises la teva classe d'avui. Que faries de diferent?

- Saludar més i millor a l'arribar.
- Detectar qui és el que més em necessita avui i generar-li expectatives positives.
- Estar més present (actitud connectat i fluïnt amb el grup).
- Revisar que proposo activitats on tothom té oportunitat d'èxit.
- Revisar que proposo activitats on ningú té temps d'avorrir-se.
- Revisar que proposo activitats divertides
- Menys temps d'explicació i més de pràctica.
- Detectar abans els petits malestars i conflictes per prevenir millor la crisi.

12. Què aprens d'aquesta experiència?

(Et convidem, si et ve de gust, a reflexionar i aprendre de la teva pràctica, i alhora aportar a la construcció de coneixement col·lectiva per crear, entre totes i tots, nous recursos per tractar els conflictes i millorar les classes del Convivim).